

TVRZ (ČP. 15) V BYLANECH

STAVEBNĚ HISTORICKÝ PRŮZKUM

Ing. arch. Václav Hájek

v Hradci Králové

23. ledna 2013

OBSAH

ÚVOD	2
SITUACE 1:1000	3
DĚJINY OBJEKTU	4
IKONOGRAFIE, MAPY A PLÁNY	7
ARCHITEKTONICKÝ ROZBOR A POPIS	12
VÝKRESY STÁVAJÍCÍHO STAVU	23
STAVEBNÍ HISTORIE	28
VÝKRESY STAVEBNĚ HISTORICKÉHO VÝVOJE	32
ZHODNOCENÍ	36
HODNOTNÉ PRVKY A DETAILS	37
ARCHITEKTONICKÉ A PAMÁTKOVÉ ZÁVADY	38
PRAMENY A LITERATURA	39
FOTODOKUMENTACE	41
PŘÍLOHY	55

ÚVOD

Stavebně historický průzkum budovy čp. 15, někdejší tvrze v Bylanech, probíhal od září roku 2011 do prosince 2012. Pro budovu je již vžitě označení „tvrz“, třebaže ve skutečnosti staré renesanční feudální sídlo tvoří pouze jádro objektu, jehož dnešní výraz je dán především barokní a novodobou přestavbou. Nabízí se tak spíše pojem zámek. Pro jednoduchost však bude následujícím textu v některých případech používáno právě toto ustálené tradiční označení.

Průzkum se soustředil téměř výhradně na budovu tvrze a okolními hospodářskými budovami dvora se zabývá jen okrajově, přestože tyto objekty by si jistě zasluhovaly v budoucnu také pozornost. Objekt čp. 15 není veden v seznamu nemovitých kulturních památek a žádná jeho podrobnější dokumentace nebyla dodnes zpracována. První a dosud jediné poznatky o stavební podobě feudálního sídla v Bylanech byly zveřejněny Doc. Ing. Michaelem Ryklem ve sborníku kolínského musea v rámci krátké studie o tvrzích v tomto regionu. Již na základě zhrubého průzkumu upozorňuje na fakt, že objekt je pozoruhodnou ukázkou dlouhého přežívání středověkého stavebního typu do období raného baroka.

Cílem průzkumu bylo poskytnout potřebné poznatky o této stavbě a jejich vyhodnocení pro účely disertační práce. Zároveň však tento průzkum představuje dokumentaci historické budovy před jejím pravděpodobným zánikem nebo radikální přestavbou.

Budova již delší dobu není užívána a velmi rychle chátrá. Její špatný technický stav znesnadnil provádění stavebně historického průzkumu a některé části budovy byly dokonce zcela nepřístupné, nebo s ohledem na možná nebezpečí úrazu přístupné jen částečně. Přesto se ale podařilo terénním průzkumem a porovnáním jeho výsledků s archivními rešeršemi přinést mnohá nová a zajímavá zjištění.

Podkladem pro vyhodnocení budovy bylo zaměření objektu pořízené Ing. Tomášem Kulíkem v roce 2012 pro potřebu průzkumu. Archivní rešerše byla zpracována PhDr. Vladimírem Jakubem Mrvíkem, jako podklad pro diplomovou práci o pauperizaci nižší šlechty po bitvě na Bílé hoře. Kapitola dějin objektu je tedy zaměřena zvláště na starší období. Dendrochronologickou analýzu zpracoval Ing. Tomáš Kyncl.

Metodicky průzkum postupoval podle závazné metodiky *Standardní nedestruktivní stavebně-historický průzkum*, zpracované Ing. Petrem Mackem a vydané jako příloha časopisu *Zprávy památkové péče* v roce 1997 v doplněném vydání z roku 2001.

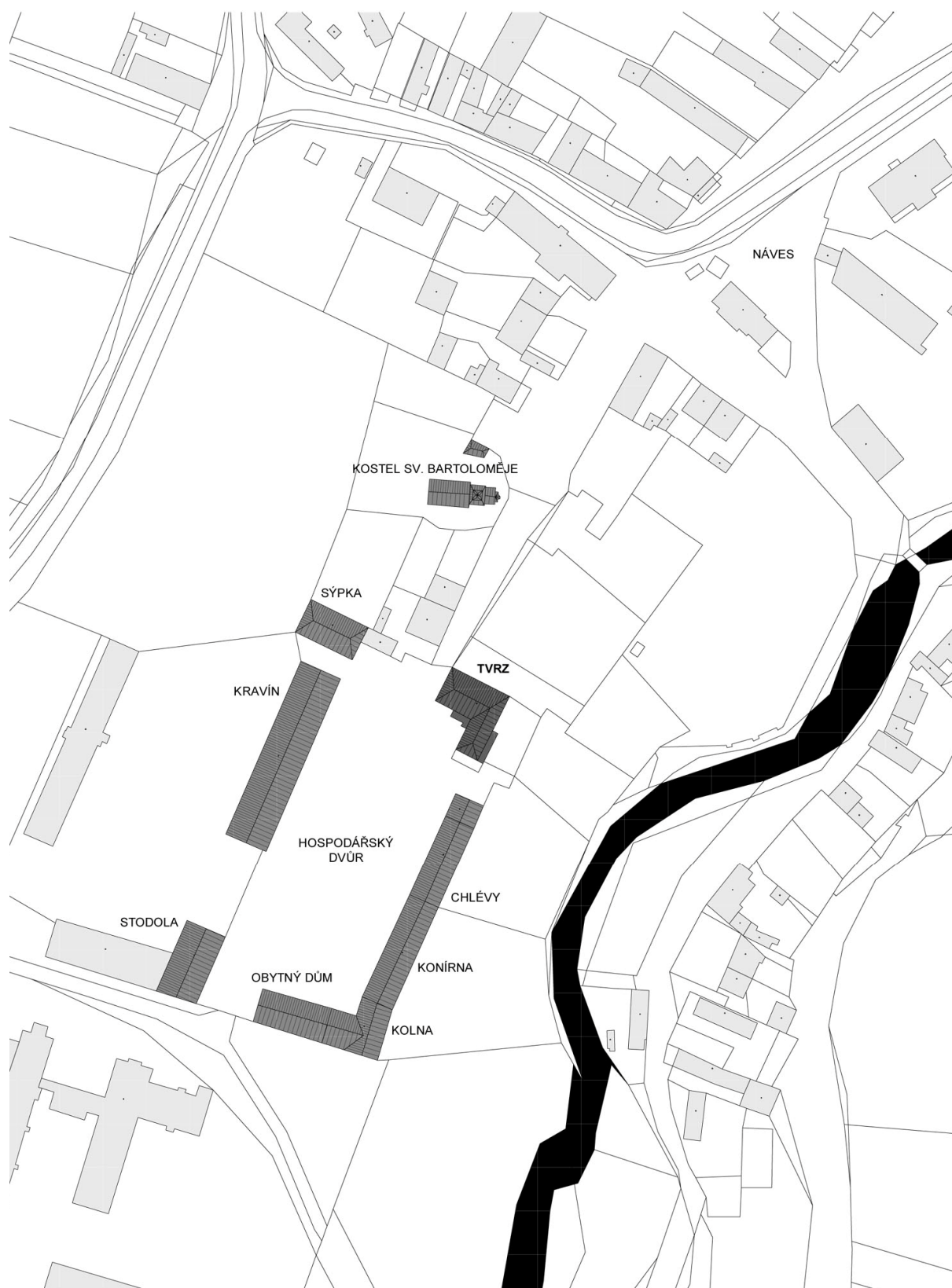
Průzkum svojí povahou představuje počátek poznání objektu, které je třeba prohlubovat dalšími typy průzkumů během jeho stavebních úprav. Průzkum vyjadřuje mínění zpracovatele a nemůže nahrazovat vyjádření příslušných památkových orgánů a organizací ve smyslu zákona č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči.

Předložený elaborát je duševním vlastnictvím uvedených autorů. Dílo je chráněno autorským právem podle zákona č. 121/2000 Sb. Celek ani části díla nesmějí být šířeny nebo uveřejněny bez svolení autora.

v Hradci Králové, 23. 1. 2013

Ing. arch. Václav Hájek

SITUACE 1:1000

DĚJINY OBJEKTU

(dějiny objektu zpracoval PhDr. Vladimír Jakub Mrvák, Ph.D.)

Rodová tvrz zdejší rodiny dědičných rychtářů Trojanů z Bylan byla vystavěna nejspíše ve 2. polovině 16. století v areálu staršího hospodářského dvora, který se připomíná již v roce 1436 v majetku Jeníka z Mečkova. Stavebníkem tvrze byl pravděpodobně Pavel Trojan z Bylan, který sloužil ve vrchnostenských službách jako svobodný rychtář. Poprvé je doložen v roce 1560. Vlastnil 2 lány a čtvrt, hospodářský dvůr, krčmu a poustku. Po roce 1564 získal postupně i tři bylanské mlýny¹ a ke své državě přikoupil také další budovy a pozemky:

„Léta 1560 koupil Trojan z Bylan mlejn od Lukše mlynáře Štítovskýho za 120 kop grošů. Zaval 55 kop grošů a o svatým Havle léta 1561 má mu ostatek doložiti 40 kop grošů a vo soudě nejprve má položiti dvoje peníze 6 kop a pak má každý rok po 3 kopách až do vyplnění. O svršky se porovnali. Léta 1566 koupil Pavel Trojan grunt od Štětiny Kubu za 50 kop grošů. Přejal na sebe za Kubu Štětinu zaplatiti dluhů, což jest an tu vyplatil 25 kop grošů, 5 korců pšenice, 7 korců vovsa, kterážto pšenice jest počtená po 20 kopách...“²

Po smrti Pavla Trojana získal majetek s tvrzí syn Samuel Trojan. Po vzoru svého otce vstoupil do služeb pánů Smiřických ze Smiřic jako panský úředník. V roce 1600 se stal vrchním úředníkem na Černokosteleckém panství³ a začal být poddanými běžně titulován jako urozený pán. Do šlechtického stavu byl ale povýšen až diplomem ze 14. srpna 1604. Byl mu zároveň udělen erb a predikát „z Bylan a Rossfeldu“.⁴ Nejspíše na jeho podnět byly v Bylanech postaveny brány. Popisovány jsou takto:

„Brána zděná, však neklenutá, toliko pod pouchem jedouce od Kostelce na vejchod, a druhá k straně půlnoční, jdouce ke vsi Žherům.“⁵

Roku 1611 byl za zásluhy listinou Albrechta Václava Smiřického majetek Samuela Trojana osvobozen od všech platů a povinností a vzniklo tak Trojanovské hamfeštní zboží v Bylanech. Podle dochovaných zpráv měla tehdejší država hodnotu 655 kop grošů českých.⁶

Po smrti Samuela Trojana v roce 1620 nadále spravovala majetek jeho manželka Dorota a patrně kvůli chybějícím příjmům z manželova úřadu se rodina začala zadlužovat. Dědičkou majetku byla nejstarší Samuelova dcera Alžběta, která se okolo roku 1623 provdala za Jiříka Chlumčanského z Přestavlk. V roce 1624 se jim narodila dcera Dorota Maxmiliána. Roku 1626 Jiřík zemřel a Alžběta se provdala za Pavla Malovce z Malovic. I ten však brzy zemřel. Okolo roku 1640 se Alžběta potřetí vdala za Viléma staršího Talacka z Ještetic.

Po roce 1650 se dcera Dorota Maxmiliána provdala za Jana Jiřího Cetenského z Cetně. Brzy po svatbě a po narození syna Maxmiliána Pavla jí předala Dorota Trojanová z Elendberku celý majetek, který si však musela odkoupit od svých příbuzných. Smlouva o koupi byla uzavřena 8. května roku 1652.⁷ Po smrti Jana Jiřího se Dorota znovu provdala. Jejím manželem se stal Václav Ferdinand Talacko z Ještetic. Bylan se válečné události třicetileté války výrazněji nedotkly, přesto bylo mnoho budov patřícím k bylanskému dvoru poničeno. Rodina se nadále zadlužovala a majetku hrozilo propadnutí ve veřejné dražbě.

¹ HALW, Herrschaften, kt. 684.

² SOA Praha, VS Kostelec nad Černými lesy, gruntovní kniha (1558-1572), i.č. 3142, k.č. 1920.

³ SOKA Kolín, Zlatý urbář panství Černokosteleckého v prepisu J. Miškovského, bez sign., fol. 514-515.

⁴ Národní archiv, Stará Manipulace, sign. T 87.

⁵ SOKA Kolín, Zlatý urbář panství Černokosteleckého v prepisu J. Miškovského, bez sign., fol. 514-515.

⁶ SOKA Kolín, Zlatý urbář panství Černokosteleckého v prepisu J. Miškovského, bez sign., fol. 514-515.

⁷ SOA Praha, VS Kostelec nad Černými lesy, Gruntovní kniha Klučovské rychty (1606-1640), i.č. 3144, k.č. 1916, fol. 309.

Po smrti Doroty Talackové z Chlumčan a Přestavlk po roce 1664⁸ přešel celý dvůr i se vším příslušenstvím na nezletilého sirotka Maxmiliána Pavla Cetenského z Cetny, kterému byla za poručníci ustanovena babička Alžběta Talacková z Bylan a Rossfeldu. Nakonec však bylo kvůli prohlubujícím se dluhům přistoupeno k prodeji majetku. Z roku 1670 se tak dochoval popis sídla sepsaný zvláštní místodržitelskou komisí:

„Pravda jest, že týž dvůr dost velký okrsek v sobě zavírá a v stavení spodcích od kamene větším dílem se býti vynachází, totiž nedocházejíc do dvora v zavřetí vlevo, kde zřícení z chlívkův pro dobytek a kůlny pro slámu bylo, se spatřují, jest coby zahrada a v ní stodola o jednom mlatě s několika štěpy starýma, pak z parkánu jdouc, marštal dobře pro 10 koní pustá. V předním štočku neb parkánu vlevo jdouc nahoru po schodech, kde paní držitelně gruntu bydlí, pokoj hořejší a při něm malý pokojíček, naproti tomu 2 komůrky. Item ratejna pro čeládku s pecí chlebovou velká, více zas světnice roubená, cihlami dlážděná, vedle té komora, klenutý sklep druhý a při něm komora za spižírnu, kuchyně prostranná dost s při ní komůrka pro jídla a nádobí, proti mázhauzu zas jiná komora, pro vaření a mouku. Dole marštale, v nichž koně stávají, jedna na 6 a druhá pro 8 koní, studnice kamenem vyzděná do 12 sáhův zhloubu v plácku neb parkánu. V témž štočku k ovčínu jdouc, jsou obořeny zdi, kde chlívy pro dobytek svinský bývaly a nad nimi řezárna.

Přes pavlač vpravo hostěnice slove ohroubní pokoj, strop z prken pod lištičkou, při témž velká komora a týž štok jest přes 21 sáhův dlouhý a přes 4 sáhy široký, v kterémžto štočku špejchary jsou, prostřední cihlou dlážděný, nad druhýma 2 pak jen mazaná jest podlaha. Vedle špejcharu opět 2 komory a plivníky, pod týma špejchary a štokem kravíny, v nichž z obou stran do 26 krav státi může, zas marštal asi pro 4 a opět pro 6 kusův dobytka, podle té komora a pak světnice, kde nyní ovčák bydlí, spodky všechny od kamene. Pod touž světnicí sklep studený pod zemí, v kterémž před časem pivo a víno mívali, prostřed dvora zas jinší sklep pod zemí studený, 12 sáhův dlouhý, však nešíroký a proti němu lednice zabořená a zasypaná, nad týmž nedávno postavený krůvek.

Item druhá stodola též jenom o jednom mlatě a 2 záděních, však ale svrškové a podlahy v tak dlouhém čase od jednoho k druhému roku, víc a víc scházejí a padají a z vopravením velkého nákladu potřebují a vždy ty spodky... položití se mohou jmenovitě za 583 zl. 20 kr.

Ovčín jest dost dlouhý, ale něco ouzký, nejsou do něho, nežli prostranný průjezdité vrata, pracně hnoje vyvážeti, nežli tak mnoho odtad užitekův, aby vynáseti mělo, jest nemožné, zvláště tato léta za dobytek a i vlna nemnoho platí, jak velká suma skotu ovčího se zanechá, starý dobytek po 1 zl. 15 kr. a letošní jehňata po 35 krejcarech jest nynější obyčejná koupě, anebo za stavení a svobodu téhož ovčina položití 200 zl.“⁹

Ve Zlatém urbáři panství Černokosteleckého je majetek Maxmiliána Pavla Cetenského z Cetně popsán takto:

„V té vsi jest dvůr hamfesten, někdy paní Alžbětě Talackovně z Bylan a Rossfeldu a již panu Maxmiliánu Cetenskému z Cetna přináležející. Při něm vejsadní krčma, do níž se pivo bere z pivovaru Kosteleckého. K tomu jeden mlejn vystavený nade vsí, a o dvojím složení a stoupách, slove od starodávna Otloučkovský. Item místo jedno, mlejn o jednom kole s dvojím složením bejval, slove Kobylkovsko, stranu vsi nad potokem, přes kterejž se potok ze vsi Bylan k Chrástětanům jede, z čehož nyní vohrádka pro pasení hříbat způsobena jest. Náleží k tomu rolí orných pod 24 korce...“¹⁰

Jak je patrné, tak vlastní dvůr byl v poměrně dobrém stavu a plně funkční, přesto od 50. až do 70. let 17. století majitelé hospodářské provozy neobnovili.

⁸ SOA Praha, VS Kostelec nad Černými lesy, Gruntovní kniha Klučovské rychty (1606–1640), i.č. 3144, k.č. 1916, fol. 309 p.v.

⁹ Hausarchiv der regierenden Fürsten von Liechtenstein, Herrschaften, kt. 684.

¹⁰ SOKA Kolín, Zlatý urbář panství Černokosteleckého v prepisu J. Miškovského, bez sign., fol. 504-515.

Nakonec roku 1675 koupila dvůr i s příslušenstvím příbuzná Kateřina Zuzana Šofmanová z Ještětic za 6.000 zlatých s podmínkou, že splatí veškeré dluhy.¹¹ Nejen že se jí zanedlouho podařilo celé zboží oddlužit, ale dokonce vykazovalo i nemalé zisky. Někdy v 1. čtvrtině 18. století tak mohla iniciovat přestavbu bylanského kostela sv. Bartoloměje stojícího v sousedství dvora. Kateřina Zuzana zemřela na své tvrzi v Bylanech v květnu 1714.¹²

Majetku se dle závěti ujal její bratranec, kutnohorský měšťan Jan František Roznhajm z Janovic, který měl již před Kateřininou smrtí bylanský dvůr pronajatý.¹³ Do Bylan však nepřesídlil a tak 4. května 1715 daroval dvůr svému synovi Františku Václavu Prokopovi, který se do Bylan přestěhoval.¹⁴ Jan František si zde však vymínil pro sebe i svou manželku doživotní byt po zemřelé Kateřině Zuzaně.¹⁵

Již 1. července 1719 prodal František Václav Prokop celý majetek Maxmiliáně Rozálii rozené Bzenské z Prorůbě, která s ním nebyla spojena žádným příbuzenským svazkem. Zemřela 9. dubna 1723 a ve své závěti odkázala veškeré své jmění svému synovi Antonínu Ferdinandu Vančurovi z Řehnic.¹⁶ Roku 1726 však bývalá tvrz i s přilehlým dvorem vyhořely, ale rozsah poškození není známý.

Zpustlý dvůr „po vyhoření do gruntu“ koupil 6. května 1727 za částku 17.324 zlatých kolínský měšťan Jan Václav Paroubek.¹⁷ Za jeho působení v Bylanech byla zřejmě bývalá tvrz obnovena. Zemřel bezdětný asi během roku 1738 a ještě před svým skolem sepsal 19. ledna 1738 plnou moc k nakládání se svým majetkem své matce Anně Kateřině Paroubkové, rozené z Rosenfeldu.¹⁸

Anna Kateřina pak 7. února 1739 prodala veškerý synův majetek v Bylanech za 18.000 zlatých rýnských majitelce Černokosteleckého panství Marii Terezii Savojské, která dvůr připojila natrvalo k tomuto panství. Od této doby v Bylanech sídlil pouze správce hospodářského dvora, který byl zároveň i purkrabím.

Roku 1899 byl hospodářský dvůr odprodán dosavadnímu správci Antonínu Formánkovi. V roce 1917 byl do bývalé tvrze čp. 15 zaveden telefon.¹⁹

V roce 1928 byl Janem Formánkem obytný dům čp. 15 přestavěn. Majitel hospodářského dvora vlastnil automobil a proto byla ve východním křídle vybudována garáž. V roce 1932 vypukl v areálu hospodářského dvora požár a shořely dvě velké stodoly.²⁰

Roku 1949 byl hospodářský dvůr znárodněn a předán do státní správy. V roce 1951 byla zřízena v domě čp. 15 závodní kuchyně, která vařila pro zaměstnance statku.²¹

Po revoluci v roce 1989 byl objekt navrácen potomkům původních majitelů.

¹¹ SOA Praha, VS Kostelec nad Černými lesy, Gruntovní kniha Klučovské rychty (1606–1640), i.č. 3144, k.č. 1916, fol. 313.

¹² SOA Praha, sbírka matrik, fara Plaňany, č. 3.

¹³ SOA Praha, VS Kostelec nad Černými lesy, i.č. 3144, k.č. 1916, fol. 319 p.v.

¹⁴ SOA Praha, VS Kostelec nad Černými lesy, i.č. 3144, k.č. 1916, fol. 319 p.v.

¹⁵ SOA Praha, VS Kostelec nad Černými lesy, i.č. 3144, k.č. 1916, fol. 320.

¹⁶ SOA Praha, VS Kostelec nad Černými lesy, i.č. 3144, k.č. 1916, fol. 336 p.v.

¹⁷ Národní archiv Praha, TK 1501, č. 34. lit. A.

¹⁸ SOA Praha, VS Kostelec nad Černými lesy, i.č. 3189, fol. 450-461 p.v.

¹⁹ Pamětní kniha obce Bylany.

²⁰ Pamětní kniha obce Bylany.

²¹ Pamětní kniha obce Bylany.

IKONOGRAFIE A MAPY

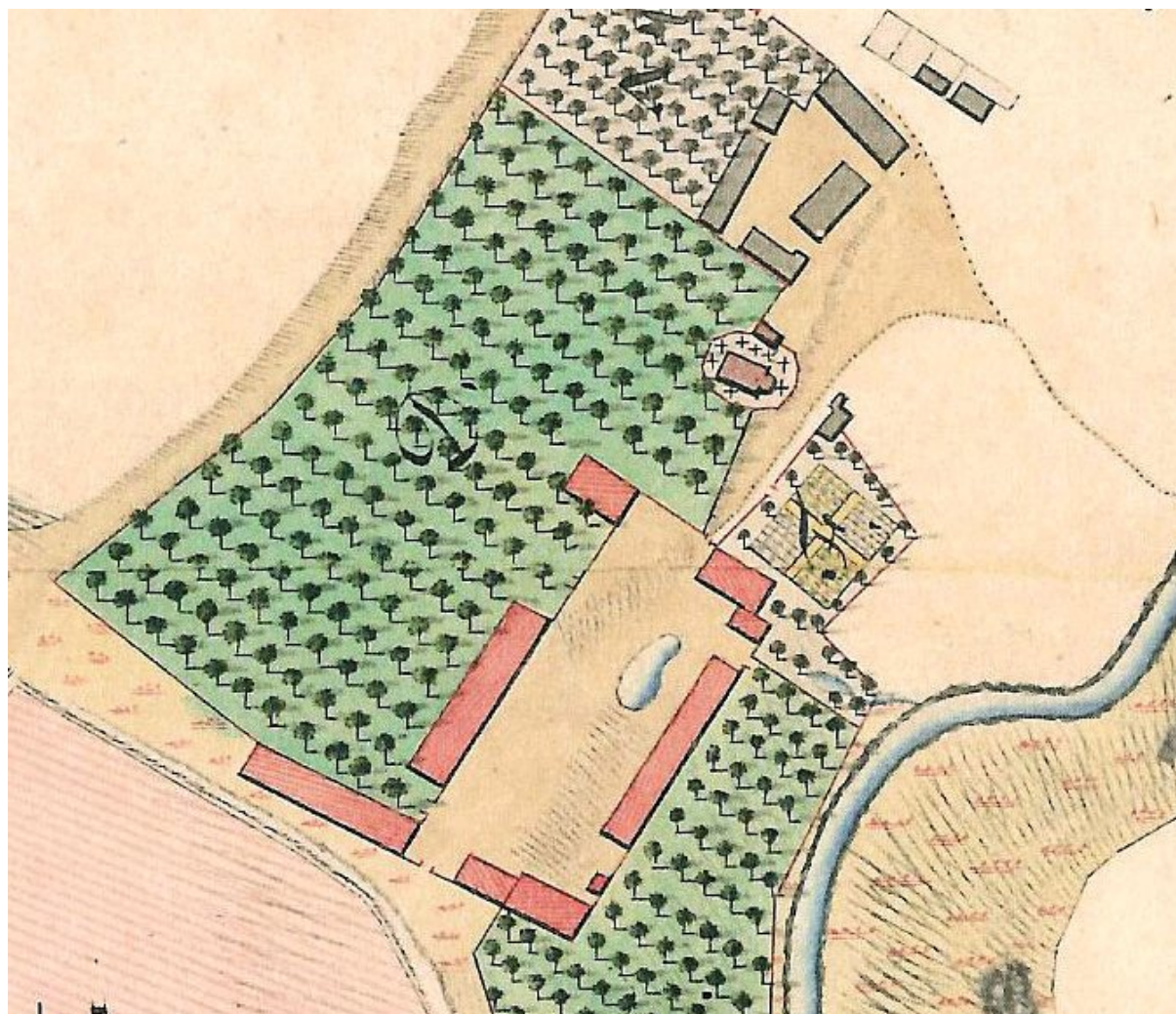
MAPY

▲ Výřez z mapy tereziánského katastru z roku 1727.

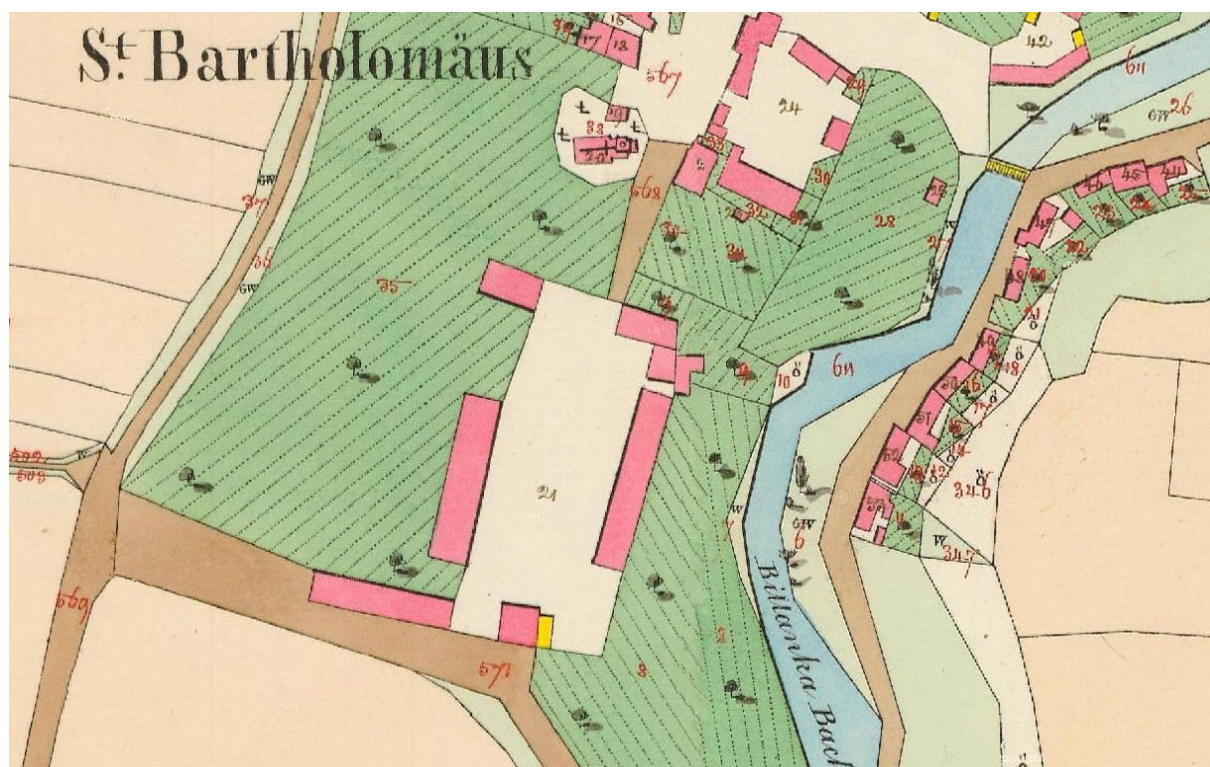
▲ Výřez z mapy I. vojenského mapování z let 1764 – 1768.

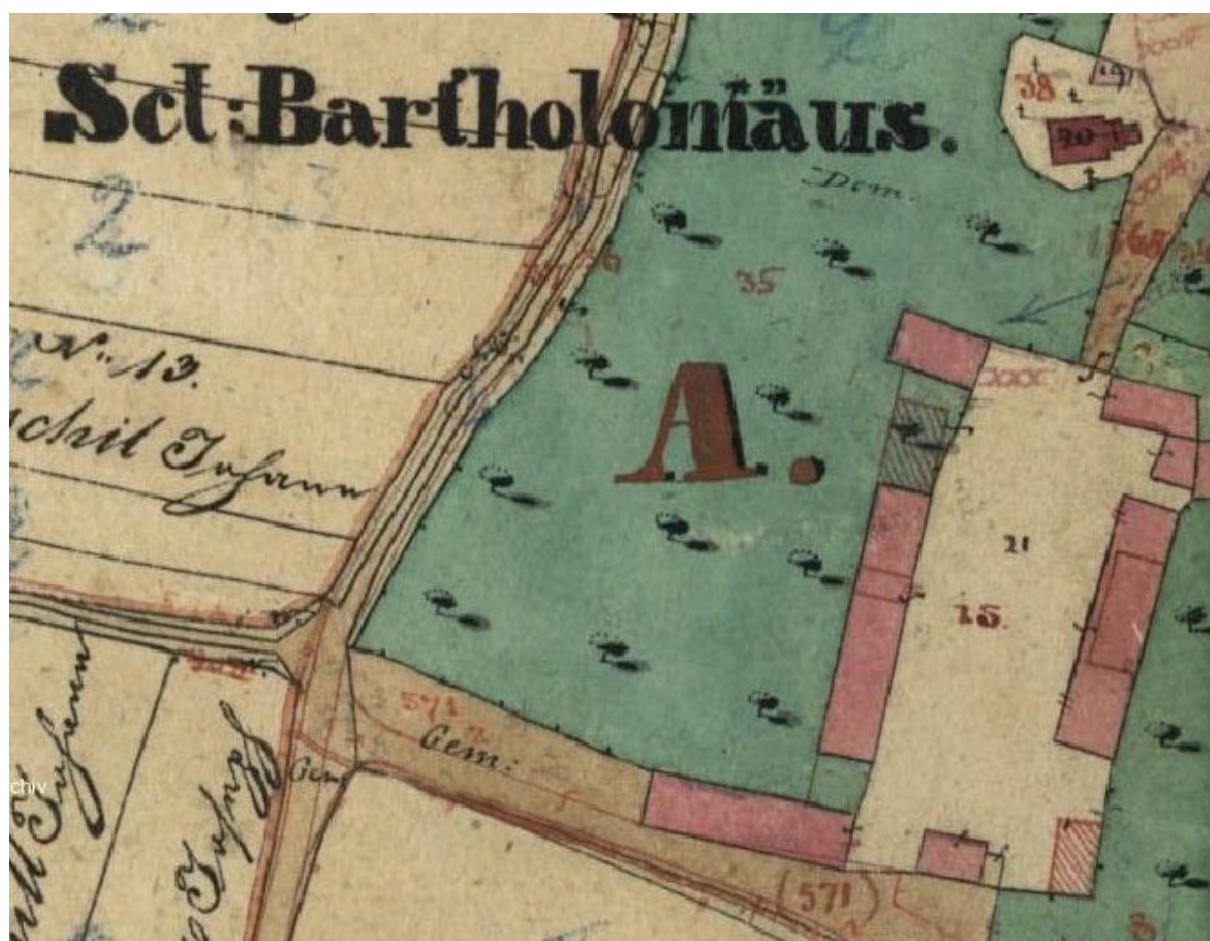
▲ Mapa dvora v Bylanech z roku 1812.

▲ Výřez z mapy II. vojenského mapování z let 1836 – 1852.

▲ Výřez z císařského otisku mapy stabilního katastru z roku 1841.

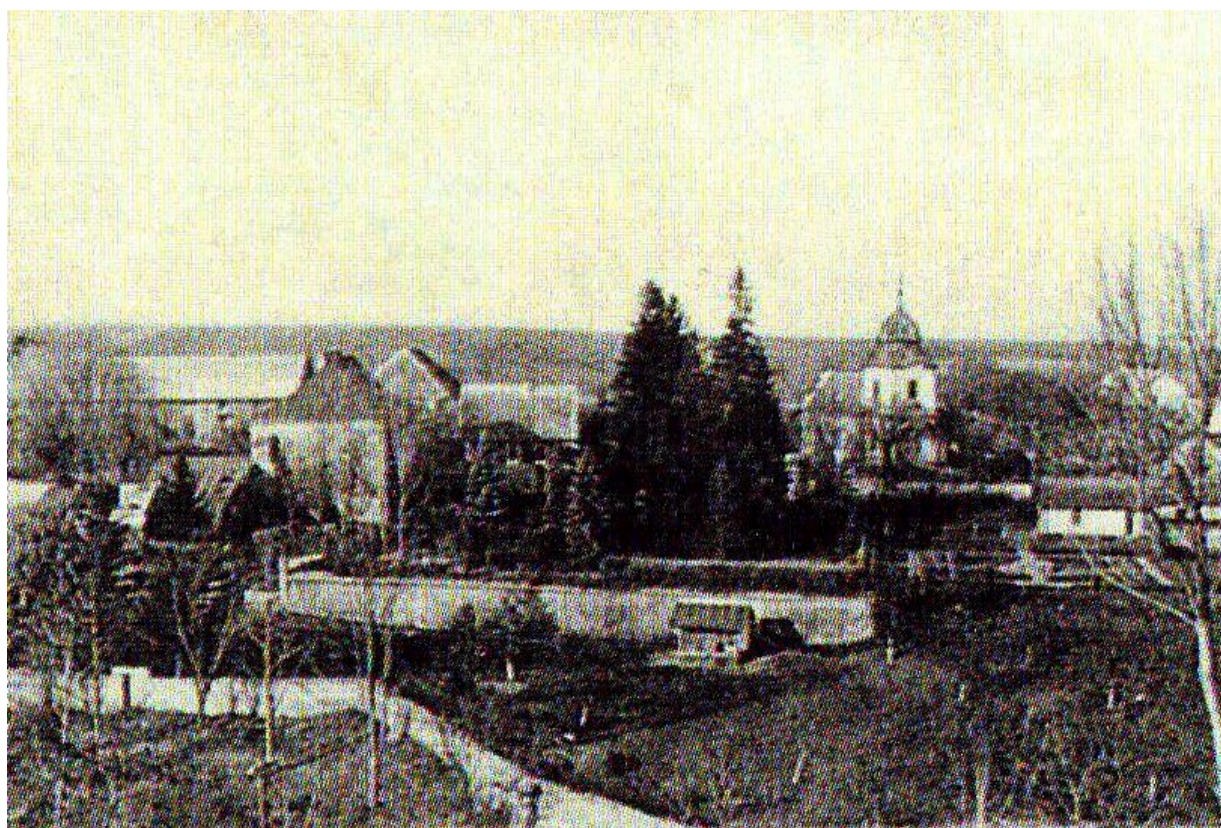

▲ Indikační skica mapy stabilního katastru z roku 1871.

▲ Výřez z mapy III. vojenského mapování z let 1877 – 1880.

IKONOGRAFIE

▲ Tvrz na výřezu z pohlednice Bylan z počátku 20. století.

▲ Fotografie tvrže z roku 1937, pohled od východu.

ARCHITEKTONICKÝ ROZBOR A POPIS

SITUACE A CELKOVÁ CHARAKTERISTIKA

Na jihozápadním okraji obce Bylany (okres Kolín) stojí v areálu hospodářského dvora dvoukřídlá budova někdejší tvrze čp. 15, která již na první pohled vzbuzuje dojem středověké stavby. Příjezd k hospodářskému dvoru vede od severu z návsi uličkou podél kostela. V severozápadním rohu areálu stojí obdélná barokní sýpka s valbovou střechou a mělkým středním rizalitem na severní straně. Přístupná je z východu barokními svlakovými dveřmi s ozdobným diagonálním pokryvem. Fasády sýpky jsou prolomeny menšími ležatě obdélnými okny s dřevěným trámkovým ostěním a mříží z vlnovkovitě zprohýbaných tyčí čtvercového profilu vzájemně přivazovaných ohýbanými pásky. Severní fasáda je členěna vysokými slepými okny. Budovu sýpky lze podle dochovaných detailů datovat do 1. poloviny 18. století. Na západní straně dvora se nachází podlouhlá budova kravína z konce 19. století, na kterou navazuje kolna. Dále na jih pokračuje stodola stejného stáří zřejmě bez starších konstrukcí. Na východní straně stojí menší obytná budova s překládaným záklopovým stropem dendrochronologicky datovaným do roku 1877, na kterou ze severu navazuje mladší přístavek chlévů a z jihu stáj z 2. poloviny 19. století. Jižní stranu areálu uzavírá v jádru pravděpodobně barokní obytné stavení s mladší vozovou kolnou.

Budova někdejší tvrze zastřešená valbovou střechou se nachází v severovýchodním koutě dvora a na severu na ni bezprostředně navazuje zpustlá zahrada obklopená kamennou zdí.

EXTERIÉR BUDOVY

Severní křídlo budovy je patrové, částečně podsklepené, orientované delší osou ve směru východ - západ. Vystavěno bylo ze smíšeného zdiva o síle obvodových zdí přesahující o málo 1 metr. Severní trakt je vyzděn převážně ze světlého lomového kamene, kdežto jižní trakt je tvořen zdivem z červenohnědého pískovce s větší příměsí cihel. Kolmo přistavěné východní křídlo má patra dvě, ovšem při stejné výšce hřebene střechy. Zdivo tohoto křídla je již pouze cihelné s betonovými překlady.

ROZBOR PRŮČELÍ

SEVERNÍ PRŮČELÍ

Severní průčelí je v ose akcentováno mírně předstupujícím rizalitem, jehož líc je částečně rozrušen. Pravidelnost pětiosé fasády je narušena v západní části, kde se v přízemí nacházejí dvě symetricky umístěná, patrně starší, okna namísto pouze jednoho osového. Dále je v přízemí rizalitu vynechané středové okno, které bylo suplováno slepou nikou. Okna byla po vrcholně barokní přestavbě převážně jednotného provedení s kamennou profilovanou podokenní římsou a překladem, který je na okrajích mírně vykrojený. Orámována byla lištovou maltovou šambránou. Okna však byla ještě později nahrazena novodobými výplněmi, kterým byl otvor přizpůsoben a ve středním rizalitu se tak dochovaly pouze fragmenty jejich původních barokních kamenných článků. Vedle okna v patře západního dílu fasády bylo vybouráno novodobé okénko, nad kterým je pod opadanou omítkou patrný starší velký záklenek. V přízemí jsou okenní výplně zcela novodobé ve starších přezdívaných nikách bez jakéhokoli orámování. Výjimkou je okno u severovýchodního nároží, které se svým zpracováním výrazně liší. Má mohutný neprofilovaný kamenný parapet a lemuje ho jednoduchá maltová šambrána. Východní okno v přízemí rizalitu bylo upraveno na dveře, ke kterým byly přistavěny přímé schody do zahrady. Pod rozrušeným lícem rizalitu se objevují starší záklenky. Mladší okenní záklenky v rizalitu byly pravděpodobně uzpůsobeny pro nadokenní římsy. Severozápadní nároží je zpevněno pískovcovými kvádry a dodatečně přezděno. Stejným způsobem je armováno i severovýchodní nároží, ale zdaleka ne již s takovou pečlivostí. Úprava fasády vychází patrně z vrcholně barokního členění. Průčelí má eskarpovitý sokl. Nároží sledují jednoduché lizény a nad přízemím probíhala plochá kordónová římsa, která se dochovala jen ve fragmentech.

Hlavní římsa má na tomto průčelí zjednodušený neprofilovaný tvar. Vpadlá pole jsou opatřena tmavší hrubou omítkou, která je na některých místech opadaná a odhaluje bílou barokní pekovanou vrstvu s červenými linkami.

ZÁPADNÍ PRŮČELÍ SEVERNÍHO KŘÍDLA

Jak již bylo výše uvedeno, tak je severozápadní nároží zpevněno pískovcovými kvádry. Armovací kvádry jsou patrné rovněž uprostřed fasády a naznačují tak, že jižní část budovy byla přistavěna až později. Západní průčelí se dnes otevírá v patře dvěma vysokými symetricky umístěnými okny stylově shodnými s okny v patře severní fasády, která lze datovat do 1. poloviny 18. století. Podle části přerušného záklenku u jižního okna lze soudit, že stávajícím otvorům předcházely starší okna jiného rozměru. V přízemí se pak nachází novodobé trojdílné okno. Menší zazděné okno v patře je lemováno raně renesančním kamenným ostěním s jednoduchým ústupkem bez okosu. Podle dochovaných stop bylo opatřeno okenicemi. Souměrně vůči ose vysokého mladšího okna bylo umístěno další raně renesanční okno, po kterém se dochovala jen parapetní část ostění. Spodní část fasády je opatřena eskarpovitou přizdívkou, která je v severním úseku kamenná a na jihu vyzděná z cihel. Omítka je téměř v celém rozsahu fasády opadaná. Zachovala se pouze na jednoduché korunní konkávně prohnuté římsě.

ZÁPADNÍ PRŮČELÍ VÝCHODNÍHO KŘÍDLA

Rozvržení otvorů ve fasádě odpovídá původnímu stavu z 1. poloviny 20. století. V přízemí je novodobé okno s členěním na čtyři tabulky. Vedle něho jsou dřevěná shrnovací garážová vrata doplněná o kovovou stahovací roletu. V patře je okno stejného charakteru. Nad garážovými vraty je slepé pole, dříve nejspíše opatřené výzdobou malovanou v omítce. V druhém patře je další dvoudílné okno. V severní části je pak okno trojdílné a vedle něho dřevěné dveře na terasu. Nároží je lemováno jednoduchou lizénou a jednotlivá podlaží jsou oddělena lisenovým pásem se světlou hladkou omítkou. Zbýlá plocha fasády je nahozena hrubší a tmavší omítkou, která místy opadala a odhalila betonové překlady nad okny. Hlavní římsa je stejná jako na většině průčelí budovy a je jednoduchá konkávně prohnutá s mírným předsazením.

JIŽNÍ PRŮČELÍ SEVERNÍHO KŘÍDLA

Jižní fasáda severního křídla je prolomena dvěma okenními otvory. Okno v patře je opět totožné s vrcholně barokními okny v západním průčelí. Okno v přízemí je druhotně upravované. Jihozápadní nároží je armované pískovcovými kvádry. Omítka je z větší části opadaná. Zachovalo se jen torzo široké a ploché kordónové římsy s hladkou omítkou. Pod střechou pak pokračuje ze západní fasády hlavní římsa stejného provedení.

Do jihovýchodního rohu byl ve 20. letech 20. století vestavěn přístavek, který propojuje obě křídla budovy. K severnímu křídlu je přistavěn na sraz. Nároží severního křídla na styku s přístavkem bylo již ve starší době druhotně přezděno. Jižní fasáda přístavku se v přízemí otevírá do dvora dřevěnými pětídílnými shrnovacími dveřmi se skleněnými tabulkami a v čtvrtkruhové části trojdílným oknem. Stejně okno je i o patro výše. Nade dveřmi byly původně tři čtyřtabulková okna, z nichž jedno bylo dodatečně zazděno. Terasa byla lemována jednoduchým betonovým zábradlím se zděnými pilířky.

JIŽNÍ PRŮČELÍ VÝCHODNÍHO KŘÍDLA

K fasádě byla nejspíše ve 2. polovině 20. století přistavěna kolna, která je dnes již z větší části zřícená. Průčelí je dvouosé v přízemí bez oken. V patře jsou druhotně osazená trojdílná okna, což nasvědčují jejich upravované špalety. Nad nimi jsou pak již jen rámy obdélných dvoudílných oken. Fasáda je opět prostá členěná hlazenými světlými rámy a hrubými tmavšími poli. Hlavní římsa je zde standardního provedení. Na východě navazuje zděná patrová pilířová veranda, jejíž zdivo je provázáno s hlavní budovou. Omítka je v celém

rozsahu opadaná. Okenní výplň v přízemí chybí. V patře je výsuvné okno dělené na šest tabulek.

VÝCHODNÍ PRŮČELÍ

Východní fasáda severního křídla se otevírá čtveřicí oken. Okna v patře mají opět vykrajovaný kamenný překlad a podokenní římsu, které jsou datovatelné do 1. poloviny 18. století. Okna v přízemí jsou opatřena pouze jednoduchým štukovým rámem a jejich špalety jsou zřetelně přezděné. Severní okno je rozděleno příčkou na dvě úzká okénka s dělením na čtyři tabulky, z nichž spodní je otvíravá. V přezděné špaletě je použit kus kamenného ostění, snad fragment parapetu okna. Okno bylo původně opatřeno mříží. Jižní okno s šestitabulkovou výplní z 2. poloviny 19. století je z venku opatřeno kovovou mříží, kterou tvoří svislé tyčky čtvercového profilu a dvojice pronýtaných pásů. Ve středu fasády v úrovni prvního patra vystupuje arkýřový záchod, dodatečně doplněný o šachtu zčásti zapuštěnou do zdiva, která však byla později odstraněna. V patře u jižní okenní osy je další vysoký zazděný otvor. Zřejmě se jedná rovněž o pozůstatek arkýřového záchodu. Korunní římsa se zjednodušeným profilem je u jižní hrany severního křídla ukončena. Sokl je opět eskarpovitý zděný z cihel a navazuje na sokl severního průčelí. Kordónová římsa zde chybí. Fasáda je nahozena hrubou tmavší omítkou, která překrývá bílou pekovanou vrstvu.

Zdivo východního křídla je přistavěno na sraz. Přejechod mezi oběma částmi je vyrovnán omítkou s použitím bobrovek, které naznačují, jaký materiál nejspíše předcházela současné střešní krytině. Nad nižší střechou severního křídla je nároží zaoblené a přechází v drobnou dřevěnou věžičku, jejíž dřevěná konstrukce je však již značně poškozená. Fasáda je členěna několika mladšími okny. Pod věžičkou je v obou patrech dvojice úzkých okének. Jihovýchodní nároží je lemováno jednoduchou hlazenou lisenou, která se napojuje na korunní římsou, jenž sjednocuje celou budovu. Omítka je stejně jako na ostatních fasádách hrubá a oproti lisenám tmavší. K průčelí je přistavěna patrová pilířová veranda o pěti polích s velkými trojdílnými okny, která je přístupná prosklenými dveřmi situovanými na osu jejího průčelí. V patře je veranda omezena pouze na krajní tři pole. Prostřední okno je trojdílné výsuvné. Sousední pole byla dodatečně zaslepena zazdívkou s vsekanými šmorcy. Omítka verandy je zcela opadaná.

INTERIÉR BUDOVY A ROZBOR DISPOZICE

Hlavní vstup do budovy vede z jihu z prostoru hospodářského dvora skrze zádveří. Severní křídlo má stále čitelnou dvoutraktovou dispozici o šesti prostorech, která však byla rozčleněna novodobými příčkami na vícero místností. Přízemí je z převážné části zaklenuto. Střední díl jižního traktu přízemí zaujímá vstupní síň s dvouramenným schodištěm, které vede do sklepů a do patra. V patře budovy je prostorové rozvržení obdobné jako v přízemí. Střed dispozice opět tvoří síň se schodištěm umístěná u jižní fasády. V přízemí kolmému východnímu křídla se nacházejí především užitkové prostory a garáž. Druhé patro, a zřejmě i nepřístupné první patro tohoto křídla, je příčkami rozčleněno na byty. Všechny místnosti v patře jsou plochostropé. Obě křídla byla propojena přístavbou zádveří vestavěného do kouta, který mezi sebou svírají. Východní křídlo bylo na straně obrácené do zahrady ještě rozšířeno o patrovou pilířovou verandu.

PŘÍZEMÍ

Vstupní místnost (P 01) byla vznikla v přístavbě ze 20. let 20. století umístěná do kouta mezi severní a k němu kolmé východní křídlo. Sloužila jako vstupní zádveří a chodba, která propojovala obě křídla budovy. Přístavba byla provedena z novodobých cihel klasického formátu ke starým konstrukcím vyzděným především z lomového kamene. Hlavní vchod z jihu navazující na současný hospodářský dvůr je osazen širokými dřevěnými dvoukřídlými dveřmi se skleněnými výplněmi a třemi bočními díly. Místnost osvětlují také dvě okna. V západní stěně je dvoudílné obdélné okno s oblou klapačkou a do čtvrtkruhového úseku jižní stěny je osazeno okno trojdílné. Podlaha místnosti je tvořena litým terrazzem. Ve

východní části místnosti se podlaha propadá do sklepů. Na stěnách je z velké části opadaná hladká bílená omítka. Nejvíce je omítková vrstva narušena v severozápadním koutě místnosti, kde ve zdivu staršího jádra odhaluje zazděný fragment starého, snad raně renesančního, kamenného ostění. U tohoto nároží jsou na vnější straně také patrné stopy po přezdívání. Strop místnosti je hladký s prkenným podhledem a bílenou omítkou nahozenou na rákos. V dělicí zdi mezi P01 a P11 je široký průchod s přímým betonovým překladem. V severní stěně je průchod do síně staršího severního křídla a vedle něj je podélné okénko se segmentovým záklenkem, které osvětluje prostor schodiště. Dveřní nika byla druhotně upravena. Původně byla osazena relativně rozměrným vstupním portálem, což dokládá velikost kapsy v záklenku. V pravé špaletě je zazděn profilovaný kamenný prvek, který je tak možná pozůstatkem původního ostění.

Jižní stěna síně (P02) je vůči lici fasády zhruba o půl metru zapuštěna. Prostor je sklenut valenou klenbou s pětibokými výsečemi nad průchody do sousedních místností. Stěny a klenba jsou hladce omítnuty a nabíleny. Podlaha síně je betonová. Dveřní špalety v jižní i západní stěně jsou šikmé se segmentovým záklenkem. Dveře v obou případech chybí. Západní průchod je opatřen ocelovými zárubněmi. Vedle dveří se pod opadanou omítkou rýsuje zazděný otvor pro přístup k obsluze bývalých nepřímě vytápěných kamen v místnosti P05, který je lemovaný jednoduchým lištovým ostěním. Z návaznosti na zdivo je patrné, že byl do zdi osazen až dodatečně. Zazděný je cihlami klasického formátu. Dveřní nika v severní zdi má jen nepatrně rozevřenou špaletu se segmentovým záklenkem, který je přezdívaný. Jsou do ní osazeny dřevěné dvoukřídlé dveře s tabulkovým členěním v dřevěné zárubni z 1. poloviny 20. století. Východním směrem je průchod na zřícené schodiště do sklepa orámovaný dřevěnou obložkovou zárubní, která překrývá starší trámkovou zárubeň. Osazen je barokními zdobenými dveřmi s plochým klíčovým štítkem a obdélným držadlem. Dveřní křídlo však bylo patrně v 1. polovině 20. století na obou stranách překryto dnes již částečně oloupanou dýhou. Původně byl prostor pod schodištěm oddělen od síně pouze klenutým záklenkem, ale v první polovině 19. století byl přestavěn. Vedle se nachází nástupní rameno dvouramenného schodiště do patra se segmentovým překladem. Z mezipodesty lze dveřmi projít na jednoramenné schodiště, které vede do východní části dispozice přízemí.

Severně od síně se nachází větší plochostropá místnost (P03). Konstrukce stropu je dřevěná trámová s hladkou bílou omítkovou vrstvou nahozenou na hrubý prkenný podhled. U severní fasády se strop bortí. Stěny místnosti jsou bez výraznějšího fabionu a jsou opatřeny hladkou omítkou s krémovým nátěrem, pod kterým se rýsují starší bílá souvrství. Západní stěna je provázaná se severní obvodovou zdí. Vnitřní líc střední části severní i jižní stěny je opatřen cihelnou vyzdívkou. Pravděpodobně byl prostor v těchto místech původně předělen příčkou, která byla později odbourána. Podlahu tvoří terrazzo. Do místnosti se vstupuje ze síně dveřním otvorem se segmentovým záklenkem. Místnost osvětlují dva otvory v severní zdi se šikmými špaletami, segmentovým záklenkem a ustoupeným parapetem. V levém okenním otvoru je novodobá výplň. Pravý otvor byl v mladší době zúžen a upraven na dveře, které vedly do zahrady. V záklenku jsou patrné tři různé stavební fáze. Starší renesanční otvor byl v 18. století upraven na okno lemované barokní omítkou a nakonec byl na začátku 20. století vybourán parapet a nika opatřena dveřmi. Nyní je průchod osazen ocelovou zárubní. Ve východní stěně je zřetelný cihlami zazděný dveřní otvor se segmentovým záklenkem. Vpravo do tohoto otvoru je patrný ještě další drobný zazděný otvor rovněž se segmentovým záklenkem. Stopy zazdívky tohoto otvoru byly odhaleny i v sousední místnosti P09. Pravděpodobně se jedná o pozůstatek otvoru do kamen. Zdivo pod mladší omítkou jižně od tohoto otvoru je značně očázené, což nasvědčuje, že se tu mohla dříve nacházet černá kuchyně. V jižní stěně se nachází konchovitá nika nepravidelného půdorysu, která je doplněná o polici a dřevěný rám pro dvoukřídlá dvířka. V jihozápadním rohu místnosti je vedle dveří otvor do komína pro připojení kamen.

Průchod do sousední místnosti (P04) je umístěn na osu západní stěny. Jeho špaleta je šikmá s rovným nadpražím. Dodatečně byla zúžena a osazena ocelovou zárubní s novodobými prosklenými dveřmi. Místnost je zaklenuta cihlovou valenou klenbou stlačeného elipsovitého profilu s pětibokými výsečemi, která je ve východní části patrně kvůli statickým poruchám podepřena zděným pilířem. Okenní špalety jsou šikmé se segmentovým záklenkem a ustoupeným parapetem. Osazeny jsou okenními rámy z 1. poloviny 20. století s dnes již chybějícími křídly. Ve špaletě východního okna je zazděn fragment kvalitně zpracovaného renesančního kamenného ostění. V jižní stěně se nachází segmentově klenutý průchod do místnosti P05, který byl nejprve zúžen a nakonec zaslepen zazdívkou z dutinových příčkových. Klenba a čelní stěny jsou nahozeny hladkou omítkou s okrovým nátěrem. Pod tímto svrchním nátěrem je bledě modrá výmalba a nejspodněji bílá. V úrovni paty klenby probíhá po celém obvodu místnosti tenký bílý pásek. Podlaha je betonová.

Stejně jako sousední místnost je i tento prostor (P05) zaklenut cihlovou valenou klenbou stlačeného elipsovitého profilu s pětibokými výsečemi nad okenním a dveřním otvorem. V severní stěně je zazděná dveřní nika s dovnitř rozevřenou špaletou a segmentovým záklenkem. Západní bok špalety je ve spodní partii narušen pravoúhlou ubourávkou, která není omítnuta. Okenní špalety jsou opět standardní nálevkovité se segmentovým záklenkem a ustoupeným parapetem. Otvor v západní stěně je osazen novodobým trojdílným oknem. Na jižní straně je rovněž novodobá okenní výplň s jednoduchým čtyřtabulkovým členěním. V severovýchodním rohu místnosti se nachází otvor pro napojení kamen do komína. Stěny i strop jsou opatřeny hladkou omítkou a nabíleny. Pod bílým nátěrem následuje tmavě modrá a nejnižší zelená válečková výmalba. Podlahu tvoří betonová mazanina.

Obdélná místnost v severovýchodní části přízemí (P06) je sklenuta těžkou renesanční valenou klenbou se styčnými výsečemi bez hřebíků a půlkruhovými čelními oblouky. Původně tvořila s místností P07 jeden prostor, než byla rozčleněna mladší cihelnou příčkou. Uprostřed je příčka rozšířena zděným pilířem, který podpírá propadající se klenbu. Podlaha je dlážděna na koso kladenou keramickou dlažbou. Východní část příčky byla vystavěna nejspíše v 2. polovině 19. století. Zbylá část je až novodobá a je vyzděna přes dlažbu. Okno v severní zdi má nálevkovitou špaletu se segmentovým záklenkem a ustoupeným parapetem. Tvar záklenku se poněkud liší od ostatních okenních záklenků v západní části severního křídla, což naznačuje jeho starší původ. Stejnou podobu má i okenní otvor ve východní stěně, je však rozdělen zmíněnou příčkou umístěnou na osu okenní niky a osazen úzkou čtyřtabulkovou výplní. Okenní výplň v severní stěně je novodobá špaletová s jednoduchým členěním. V západní stěně jsou stopy po zazděném dveřním otvoru. Dveře v dělicí příčce jsou novodobé v ocelové zárubni. Stěny místnosti a klenba jsou opatřeny hladkou omítkou s bílým nátěrem.

Další místnost (P07) je novodobou příčkou vyčleněna z původního většího prostoru. Pokračuje zde valená klenba se styčnými výsečemi a půlkruhovými čelními oblouky, která byla vystavěna z lomového kamene. V severní části místnosti je klenba propadlá. Ve východní stěně se nachází druhá polovina původní okenní špalety, která pokračuje ze sousední místnosti P06. Okenní výplň zde zcela chybí. Vstupní dveře jsou osazené do ocelové zárubně. Omítka na stěnách a klenbě je hladká s bílým nátěrem. V jihozápadním rohu probíhá široká prasklina, která odhaluje zazdívkou bývalého průchodu do sousední místnosti. Podlahu místnosti tvoří čtvercová na koso kladená keramická dlažba.

Sousední místnost (P08) vznikla rozdělením většího prostoru novodobou cihelnou příčkou. Zaklenuta je valenou klenbou s pětibokou výsečí, která je příčkou rozdělena. Klenba je provedena z cihel. Původně se stejná výseč nacházela i na protější jižní straně místnosti. Po zazdění širšího průchodu a vzniku drobné valené klenby v jižní části chodby P09 byla výseč zrušena. S touto stavební úpravou jistě souvisí i širší část západní stěny vyzděná z lomového zdiva, která klenbu místnosti podpírá. Ve vrocholu klenby se dochovalo menší kovový kruh pro zavěšení předmětů. V čelní stěně je okenní otvor s nálevkovitou špaletou, segmentovým záklenkem a ustoupeným parapetem. Šestitabulková okenní výplň včetně

kuželkových závěsů pochází z 2. poloviny 19. století. Zvenku je opatřena kovovou mříží, kterou tvoří svislé tyčky čtvercového profilu a dvojice pronýtaných pásů. Stěny místnosti včetně klenby jsou nahozeny hladkou omítkou. Svrchní nátěr je bílý, pod ním následuje krémová výmalba s hnědým válečkem a dále bledě modrý a zelený nátěr. Nejspodnější vrstva je tvořena hnědou šablonovou výmalbou a modro-bílými ornamenty se stylizovaným vejcovcem a perlovcem, která stylově odpovídá 2. polovině 19. století. Zdivo severní stěny je provázané s východní obvodovou zdí. Podlaha místnosti je vydlážděna čtvercovými dlaždicemi.

Sousední chodba (P 09) vznikla rozdělením dvou větších klenutých místností novodobými příčkami. V severním úseku je strop tvořen částí valené klenby se styčnými výsečemi. Dále k jihu pokračuje průchod v silné zdi se segmentovým záklenkem, na který navazuje část valené klenby s pětibokou výsečí nad průchodem. Jižní část chodby je zaklenuta drobnou stlačenou valenou klenbou s menší světlou výškou a nepravidelným průběhem. Severní úsek je snížený o schod a podlaha je zde vydlážděna na koso kladenou čtvercovou dlažbu. Zbylá část chodby je vydlážděna šamotovými dlaždicemi. V severní části západní stěny je zazděný otvor pro přikládání a odvod kouře z kamen. Dveře v dělicích příčkách jsou novodobé a osazené do ocelových zárubní. Průchod na jižním konci je lemován rýhovanou profilovanou obložkovou zárubní se zapuštěnými dveřními závěsy bohatších tvarů, které i přes svůj barokní vzhled pocházejí spíše až z 19. století. Stěny a klenby jsou nahozeny nerovnou omítkou s bílým nátěrem.

Prostor úzkého schodiště (P 10) v síle zdi propojuje podestu hlavního schodiště s chodbou ve východní části severního křídla. Vznikl pravděpodobně dodatečným vysekáním v široké zdi. Schodišťové stupně jsou cihelné režné. Strop je šikmý a tvrdý. Stěny jsou opatřeny hladkou omítkou. Ve spodní úrovni je zelená šablonová výmalba s pásem kombinujícím květinový a geometrický vzor. Nad ním je ještě tenký zelený pásek s vlnkovým vzorem. Ve vyšších partiích je výmalba bílá, ale místy je doplněná o barevný čtvercový abstraktní ornament. Strop je bílý doplněný o tmavší zelené proužky imitující prkna.

Hala (P 10) navazující na výše popsanou chodbu je ústředním prostorem přízemí mladšího východního křídla. Strop je rovný hladký a nabílený. Stěny mají bílý nátěr kombinovaný se soklem v krémovém odstínu. Severní stěna je vyzděna z lomového zdiva. Podlaha je tvořena litým terrazzem. Dveřní otvory jsou osazené dřevěnými obložkovými zárubněmi z 1. poloviny 20. století, výplně však již chybí. Výjimkou jsou pouze dveře v jižní stěně, které jsou plně dřevěné s mosaznou klikou typu Elegant.

Z haly je přístupná menší místnost (P 12) bez jakýchkoliv zajímavých detailů. Stěny i strop jsou opatřeny hladkou bílou omítkou. Podlaha je zde betonová.

Sousední drobná místnost (P 13) s novodobou úpravou sloužila jako záchod. Stěny i strop jsou nabíleny. Podlaha místnosti je betonová.

Podlouhlá místnost (P 14) situovaná při východní fasádě je osvětlena přes verandu dvoudílným oknem. Stěny i strop jsou bílé. Podlaha je betonová. Celkově je místnost utilitárního charakteru bez jakýchkoli zajímavých prvků.

Sousední prostor schodiště (P 15), které vede do sklepů, má rovný strop. Osvětlen je přes přilehlou místnost P14 malým okénkem v čelní stěně. Schodišťové stupně jsou cihelné režné. Stěny i strop jsou nabíleny a doplněny modře malovaným soklem. Schodiště ústí do kratší chodby, která propojuje jednotlivé plochostropé sklepní prostory.

Další místnosti směrem k jihu (P 16, P 17) byly během průzkumu nepřístupné. Místnost P17 sloužila již od svého vzniku jako garáž pro osobní automobil s monázní jámou. Místnost P16 byla patrně využívána jako dílna.

Sousední prostor verandy (P 18) je přístupný ze zahrady širokými dřevěnými dveřmi ve východní stěně. Stěna je dále prolomena čtveřicí velkých trojdílných oken. Strop i podlaha jsou z betonu. Stěny jsou opatřeny hladkou bílou omítkou, která je z velké části opadaná.

Menší místnost (P 19) v severovýchodním koutě dispozice východního křídla je osvětlena přes verandu novodobým oknem ve východní stěně. Stěny i strop jsou opatřeny hladkou bílenou omítkou. Podlaha je zde betonová.

SKLEPY

Sklepy pod budovou tvrze dnes tvoří dvě v podstatě samostatné soustavy, které byly kdysy snad propojené. Půdorysně drobná část sklepních prostor se nachází pod severním křídlem. Druhá část převážně novodobých sklepů je situována pod východním křídlem, přičemž starší valeně zaklenutý sklep se nachází mimo půdorys samotné budovy.

Do staršího sklepa (S 01) pod severním křídlem se sestupovalo po dnes chybějícím dřevěném schodišti ze síně severního křídla. Prostor v jeho současné podobě vznikl podle dochovaných stop zřejmě podkopáním starších zdí někdy na přelomu 18. a 19. století, nebo spíše až v první polovině 19. století. Trám v podlaze u vstupu do sklepa byl dendrochronologicky datován do roku 1831. Strop prostoru je tvořen klenutou schodnicí barokního schodiště, která je opatřena bílenou omítkou a schodišťovou podestou. Do severovýchodní části pod schodišťovou podestu byla vestavěna klasicistní cihelná pec, která pravděpodobně nahradila starší pec. Přístupná byla z místnosti P03, tedy z místa předpokládané černé kuchyně. Zdi místnosti jsou částečně nahozeny velmi hrubou omítkou a nabíleny.

Dlouhá sklepní chodba (S 02) neznámého účelu navazuje průchodem proraženým ve zdi na sousední prostor S02. Její jižní konec je půdorysně deformovaný a vybíhá mimo obrys budovy. Nejspíše tak reaguje tak na nějaké starší konstrukce, které jsou zakryty obetonávkou z 20. let 20. století. Strop je tvořen tenkou betonovou vrstvou svrchu opatřenou terazzem, která je však z velké části opadaná.

Další část již převážně novodobých plochostropých sklepů je přístupná po schodišti z místnosti P15, které ústí do sklepní chodby (S 03). Na jižní straně chodby jsou dveře v dřevěné zárubni. Ve východní stěně jsou pak kovové dvoukřídlé dveře. Strop sklepní místnosti je betonový a spolu se stěnami nabílený.

Navazující sklepní prostor (S 04), který se nachází pod verandou, je přístupný dvoukřídlými dveřmi se třemi navazujícími schody. Osvětlen je ze severu obdélným okénkem. Severní a východní zdi jsou kamenné a staršího data. V severozápadním koutě je patrné nároží, z kterého dosti možná pokračovala zeď severním směrem a vymezovala tak přístupovou šíji do sklepů. Ve východní stěně je klenutý průchod na dlouhé schodiště.

Toto dlouhé schodiště, které klesá dolů z místnosti S04, zpřístupňuje velký obdélný sklep (S 05). Schodiště je zaklenuto stlačenou klesající valenou klenbou. Schodišťové stupně jsou cihelné. Poblíž ústí schodiště jsou po obou stranách dvě protilehlé klenuté odkládací niky. Průchod do sklepa byl opatřen trámkovou zárubní, po které se dochovaly otisky v maltě. Samotný sklepní prostor je vůči ose schodiště mírně půdorysně pootočen. Zaklenutý je kamennou valenou klenbou zhruba půlkruhového profilu. Ve východním čele je úzká nika, která je částečně zavalená. Delší strany sklepa sleduje šikmý sokl představený zhruba o 10 cm vůči patě klenby. V ose podlahy je pak podélný odvodňovací kanálek. Stáří sklepu však nelze spolehlivě určit. Lze se pouze domnívat, že pochází z druhé pozdně renesanční, nebo až z vrcholně barokní fáze výstavby.

Velký sklepní prostor (S 06) pod východním křídlem, který je přístupný ze sklepní chodby, sloužil zřejmě jako prádelna. Osvětlen je přes anglický dvorek širokým tabulkovým oknem v ocelových profilech. Strop je betonový s průvlaky. Jižní stěna navazuje na východě na starší kamennou zeď. Je však vyzděna z cihel. Pravděpodobně tak byla kvůli zatížení z výše situované garáže nově vystavěna v trase původní obvodové zdi objektu neznámého stáří. Stěny i strop jsou nabíleny.

Sousední úzký sklepní prostor (S 07) sloužil jako montážní jáma pro automobil. Přístupný byl po schůdcích z garáže. Později byl však otvor v podlaze garáže zabetonován.

Východně situované menší sklepní prostory (S08, S09) jsou opatřeny rovným betonovým stropem. Stěny i strop jsou nabíleny. Dělicí stěnu mezi oběma prostory tvoří kamenná zeď neurčitého stáří. Sklep S09 je osvětlen dvěma drobnými okénky v jižní stěně.

PRVNÍ PATRO

Síň v patře (101) je přístupná po dvouramenném barokním schodišti, které je zaklenuto stoupající valenou klenbou stlačeného půlelipsovitého profilu. Nad mezipodestou je dvojice drobných plochých kleneb křížového typu, které jsou odděleny klenutým pasem navazujícím na plnou vřetenovou zeď. Schodišťové stupně jsou dřevěné s deskovými zaoblenými stupnicemi. Mezipodesta je předělena dřevěnými dvoudílnými shrnovacími dveřmi s modrými a čirými skleněnými tabulkovými výplněmi a půlkruhovým vějířovým nadsvětlíkem vycházející volně z klasicistního členění. Datovat je lze do 2. poloviny 19. století. V jižní části mezipodesty je průchod na úzké schodiště v síle zdi, které ji propojuje s východní částí severního křídla. Dveře zde již chybí. V severní zdi mezipodesty je pak vymetací otvor komína osazený kovovými dvířky s petlicí. původně byl tento otvor větší a umožňoval přístup do prostoru pro nepřímé přikládání do kamen v místnosti 113 a 114. Celý prostor schodiště je opatřen bílenou omítkou s krémovým soklem.

Síň v patře je plochostropá s bíle natřeným fabionovým stropem. Původně větší prostor byl na západní straně rozdělen novodobou cihelnou příčkou s dvojicí dveří v ocelových zárubních. Na jihu jsou dvoukřídlé dveře, které vedou na chodbu v přístavku spojující severní a východní křídlo budovy. Na východě pokračuje schodiště ve stejném provedení do druhého patra východního křídla a na půdu. Nástup na schodiště je uzavřen dvoukřídlými dřevěnými dveřmi se segmentovým nadsvětlíkem z 1. poloviny 20. století, ovšem rám s žaludovými konci závěsů je nejspíše staršího data, asi z poloviny 19. století. Schodiště bylo osvětleno přes chodbu velkým pravoúhlým oknem, které však bylo později z venku zazděno. V severní stěně síně je průchod s rovným překladem do ústřední chodby. Stěny jsou nahozeny hladkou omítkou s bílým nátěrem. Na podlahu jsou položeny dřevěné vlysy.

Drobná místnost (102) vznikla předělením síně novodobou cihelnou příčkou. Podlaha místnosti je betonová. Strop lemuje odsazený fabion, který probíhá ze sousední síně 101. Nabílen je stejně jako stěny. Západní stěna místnosti vznikla zazdívkou dveřního průchodu. Novodobé vstupní dveře jsou zavěšeny v ocelové zárubni. V místnosti nejsou žádné další zajímavé detaily nebo konstrukce.

Sousední drobná místnost (103) vznikla stejně jako sousední místnost 102 předělením větší síně a fabionový strop pokračuje i zde. Severozápadní nároží je zkoseno a jsou zde novodobá dřevěná dvířka v barokním kamenném ostění, která sloužila pro obsluhu kamen v sousední místnosti 109. Podlahu tvoří betonová mazanina. Strop a stěny jsou nabíleny.

Chodba (104) navazující na jihu na podestu byla přistavěna ve 20. letech 20. století. Propojuje starší severní křídlo budovy s mladším východním křídlem. Západní část je předělena příčkou s ocelovými zárubněmi. Jižní stěna je prolomena dvojicí dvoudílných oken. Třetí okenní otvor byl zazděn. Do čtvrtkruhového úseku je osazeno trojdílné okno. Okenní výplně jsou dřevěné a pocházejí stejně jako přístavba z 1. poloviny 20. století. Podlaha místnosti je mazaninová. Stěny i z větší části zhroucený strop jsou vymalovány bíle.

Chodba (105) navazující na podestu v opačném směru vznikla rozpříčkováním dvou větších místností. Strop je na jižní a západní straně lemovaný fabionem. V půlce je místnost předělena rovným překladem. Zárubně dveří jsou ocelové. V severní stěně je nad dveřmi sklobetonový pás, který přisvětluje prostor. Omítky jsou hladké a bílené. Sokl je válečkovaný v krémové barvě a oddělený tenkým páskem ve stejném odstínu. Podlaha je zde betonová a krytá PVC.

Severně situovaná plochostropá místnost (106) má stěny opatřené hladkou omítkou s bílým nátěrem a na západní stěně s béžovým soklem. V severní stěně je okenní

otvor s mírně šikmými špaletami, rovným překladem a vybraným parapetem. Okenní výplň zcela chybí. Do staršího průchodu v západní stěně byl vestavěn novodobý komín. Podlahu tvoří dřevěné vlasy překryté kobercem.

Sousední místnost (107), která naposledy sloužila jako koupelna, je obdobného charakteru jako předešlá. Vznikla rozčleněním větší plochostropé místnosti novodobými cihelnými příčkami. Osvětlena je úzkým okénkem v severní stěně s novodobou nečleněnou výplní. V západní stěně je drobný otvor, kterým byla protažena roura pro připojení kamen z místnosti 108 do novodobého komínu vestavěného do staršího průchodu ve východní stěně. Stěny a strop místnosti jsou opatřeny bílou výmalbou s béžovým soklem. Na podlaze je zbytek vytrhané keramické dlažby.

Další prostor směrem na západ (108) původně tvořil s místnostmi 107 a 105 jeden celek. Strop je fabionový trámový s prkenným podhledem a omítkou provedenou na rákos. Na ose severní a západní stěny jsou okenní otvory s rovným záklenkem a vybraným parapetem zde ve standardní barokní případně úpravě. Vysoké obdélné okenní výplně dělené na čtyři tabulky pocházejí zřejmě až z 1. poloviny 20. století. V jižní stěně je novodobě upravený průchod do sousední místnosti, který má rovný překlad a pravoúhlou špaletou. Osazený je ocelovou zárubní. Podlaha místnosti je prkenná se zbytky vytrhaných dřevěných vlásů. Stěny jsou opatřeny krémovou až okrovou výmalbou, fabion je bílý a strop šedý.

Z této místnosti je přístupná velká místnost (109) v jihozápadním nároží patra je rovněž plochostropá s fabionovým stropem. Okenní otvory na ose jižní a západní stěny mají mírně šikmé špalety, přímý překlad a vybraný parapet. Okenní výplně jsou stejně jako v ostatních místnostech novodobé. V severovýchodním koutě se nachází otvor do komína pro připojení kamen. Zhruba na ose východní stěny je zazděná dveřní nika, která vedla do sousední síně 101. Podlaha je prkenná. Strop je bíle vymalovaný a stěny mají do výšky nadpraží oken okrovou válečkovou výmalbu.

Chodba (110) navazující na chodbu 105 vznikla rozpříčkováním původní velké místnosti a navazuje na chodbu 105. Zárubně dveří jsou ocelové. V severní stěně jsou nad dveřmi dva sklobetonové pásy, které přisvětlují prostor. Vpravo od vstupních dveří je široká nika s torzem vestavěné skříně, která je snad pozůstatkem staršího renesančního dveřního otvoru. Omítky jsou hladké a bílené. Podlaha je prkenná. Strop je fabionový a na severní straně přerušeny vloženou příčkou.

Z chodby je přístupná úzká obdélná místnost (111). Tento prostor sloužil po předělení větší plochostropé místnosti novodobými cihelnými příčkami jako koupelna. Místnost je osvětlena úzkým novodobým okénkem v severní stěně, které je osazené do širší okenní niky se šikmými špaletami a rovným nadpražím. Okení nika je patrně vysekána do starší renesanční zdi a je tak výsledkem až barokní přestavby. Podhled je zde oproti sousední chodbě snížený. Stěny a strop jsou opatřeny bílou výmalbou. Podlahu tvoří betonová mazanina.

Sousední plochostropá místnost (112) rovněž přístupná z chodby má stěny opatřené hladkou omítkou s bílým nátěrem a na západní stěně s béžovým soklem. Podhled je vůči staršímu fabionovému stropu v sousední místnosti 110 snížený. V severní stěně je okenní otvor s mírně šikmými špaletami, přímým překladem a vybraným parapetem, který byl přezděn. Do levé špalety byl vsekán novodobý komín. Průchod s rovným překladem ve východní zdi má mírně šikmé špalety a je zúžen ocelovými zárubněmi. Okenní výplň je standardní dvoudílná s čtyřtabulkovým členěním. Podlaha je prkenná, původně krytá dřevěnými vlasy.

Průchodem ve východní zdi lze projít do velké místnosti (113) v severovýchodním nároží, která je zastropena hladkým fabionovým stropem. Okenní otvory mají šikmé špalety, rovné nadpraží a ustoupený parapet. Okenní výplně jsou opět dvoudílné čtyřtabulkové z 1. poloviny 20. století. Vpravo od okna ve východní stěně jsou zřetelné praskliny a spáry po zazděném průchodu na někdejší arkýřový záchod. V severní stěně záchodu se nachází

drobná odkládací nika, která je dnes viditelná zvenčí otvorem v někdejší podlaže vzniklým po odbourání šachty. Průchod do sousední jižní místnosti je lemován novodobými dřevěnými obložkami s profilovanými hranami, které pocházejí z přestavby na konci 20. let 20. století. Vpravo vedle průchodu je ve zdi vícekrát přezdívaná nika, která měla podle jizvy v omítce původně segmentový záklenek. Jednalo se o výklenek pro barokní kachlová kamna, později upravený pro radiátor. Do kamen se přikládalo z chodbičky přístupné ze schodišťové mezipodesty. Podlahu místnosti tvoří dřevěné vlysy. Stěny a strop jsou nahozeny hladkou omítkou s bílým nátěrem.

Sousední místnost (114) je orámovaná výrazným plynule nabíhajícím fabionem. Trámový strop má podhled s mělkým pravoúhlým zrcadlem. Špaleta okenního otvoru je šikmá s přímým překladem a ustoupeným parapetem. Okenní výplň je standardní dvoudílná zavěšená na jednoduchých okenních závěsech s oblými konci. Podél jižní stěny je umístěna velká dřevěná skříň z 20. let 20. století, která je zčásti vestavěná do niky vedle okna a zároveň rámuje mírně šikmou špaletu dveřního otvoru, který vede do východního křídla. Tento otvor vznikl nejspíše až v souvislosti se zřízením kanceláře ve 20. letech 20. století. Vedle dveří v severní stěně je nika pro umístění kamen s otvorem do komína. V pozdější době byla stejně jako sousední nika v místnosti P13 upravena pro radiátor. Na podlaže jsou dřevěné vlysy. Stěny s hladkou omítkou mají žlutý nátěr. Nika pro radiátor je opatřena válečkovou výzdobou. Strop místnosti je bílý.

Drobná místnost (115) vznikla předělením chodby v přístavku novodobou cihelnou příčkou s dveřmi v ocelové zárubni. V západní obvodové stěně je osazeno menší novodobé ležaté obdélné okno, které patrně nahradilo starší dvoudílné okno z 20. let 20. století. Stěny jsou nabíleny. Strop je z větší části zborcený a do místnosti zatéká.

Místnosti v patře východního křídla (116, 117, 118, 119, 120, 121, 122 a 123) byly v době průzkumu kvůli špatnému technickému stavu budovy a zhroutenému stropu spojovací chodby 104 nepřístupné. Půdorys této části budovy je tak pouze orientační. Původně se zde nacházel byt, který měl snad podobnou dispozici jako byt ve druhém patře. Místnost 116 sloužila jako hala, z které byl přístupný byt v novém křídle a kancelář majitele hospodářského dvora v místnosti 114 v severním křídle. Opticky je rozdělena na dvě části betonovým průvlakem neseným pilířem u severní stěny. Úprava místností zcela odpovídá době svého vzniku, tedy konci 20. let 20. století.

DRUHÉ PATRO

Plochostropá předsíň (201) je přístupná po barokním schodišti a jeho prodloužení z mladší doby. Na západní straně je průchod na terasu s dřevěnými prosklenými dveřmi datovatelnými do 20. let 20. století. Interiérové dveře chybí. Zbyly pouze ocelové zárubně. Stěny mají bílou výmalbu. Strop je s drobným fabionem. Podlaha je prkenná.

Navazující plochostropá místnost (202) je stejného charakteru jako předsíň. Původně sloužila zřejmě jako kuchyň, díky možnosti napojení na komín. Interiérové dveře chybí. Průchod do místnosti 203 je opatřen ocelovými zárubněmi. Ostatní zárubně jsou dřevěné obložkové. V západní stěně je novodobé trojdílné okno. Stěny mají bílou výmalbu. Podlaha je prkenná, avšak většina prken byla vytrhána.

Drobná plochostropá místnost (203) s bíle vymalovanými stěnami a prkennou podlahou v severovýchodní části dispozice má zcela utilitární charakter bez jakýchkoliv zajímavých detailů. Jedná se pravděpodobně o někdejší spíž, která byla přístupná z kuchyně.

Další plochostropá (204) místnost sloužila jako koupelna. Stěny mají světle modrý nátěr. Podlahu tvoří pouze betonová mazanina. Podél východní stěny je umístěna kovová vana obložená bleděmodrými keramickými obkladačkami. Prostor osvětluje menší okno s novodobou výplní.

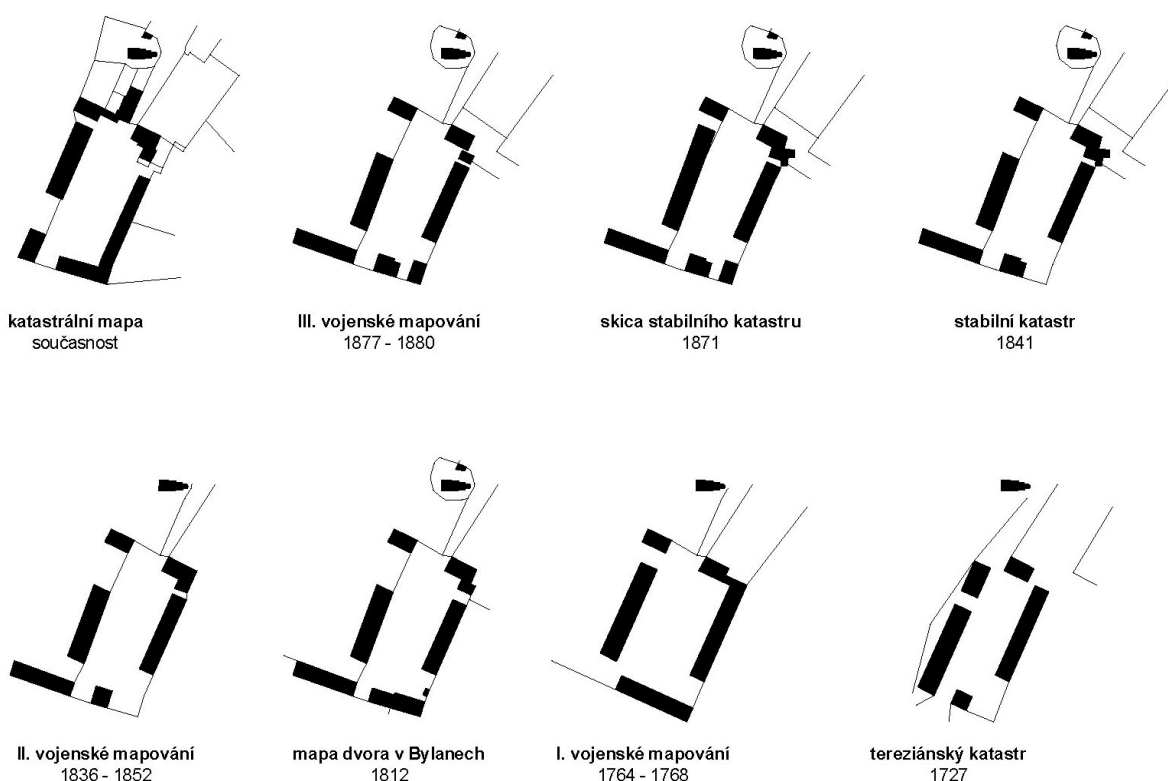
Toaleta (205) přístupná ze sousední koupelny má světle modře vymalované stěny a podlahu tvořenou betonovou mazinou. Prostor osvětluje menší okno s novodobou výplní.

Velká obdélná plochostropá místnost při západním průčelí (206) je vymalována světle modře. Původní prkenná podlaha zcela chybí a tvoří ji pouze hliněný násyp. Okna jsou novodobá dvoudílná, zřejmě z 20. let 20. století.

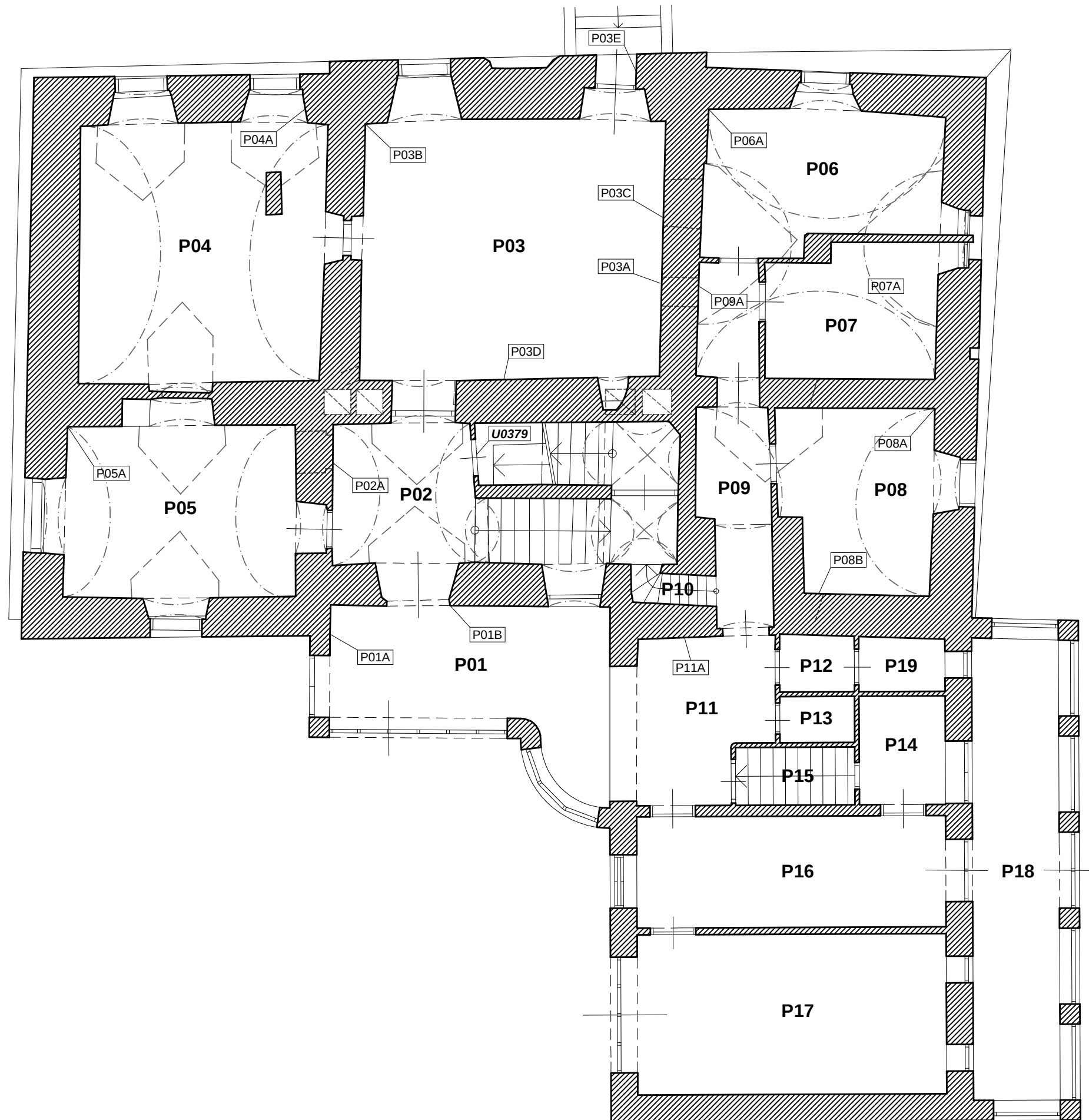
Místnost při východním průčelí (207) je stejného charakteru jako sousední místnost 206. Stěny i strop mají světle modrou výmalbu. Původní prkenná podlaha zde zcela chybí a tvoří ji pouze hliněný násyp. Okenní výplň také chybí. Ve východní stěně je průchod s dvoukřídlými dřevěnými dveřmi v dřevěné obložkové zárubni, který vede na terasu.

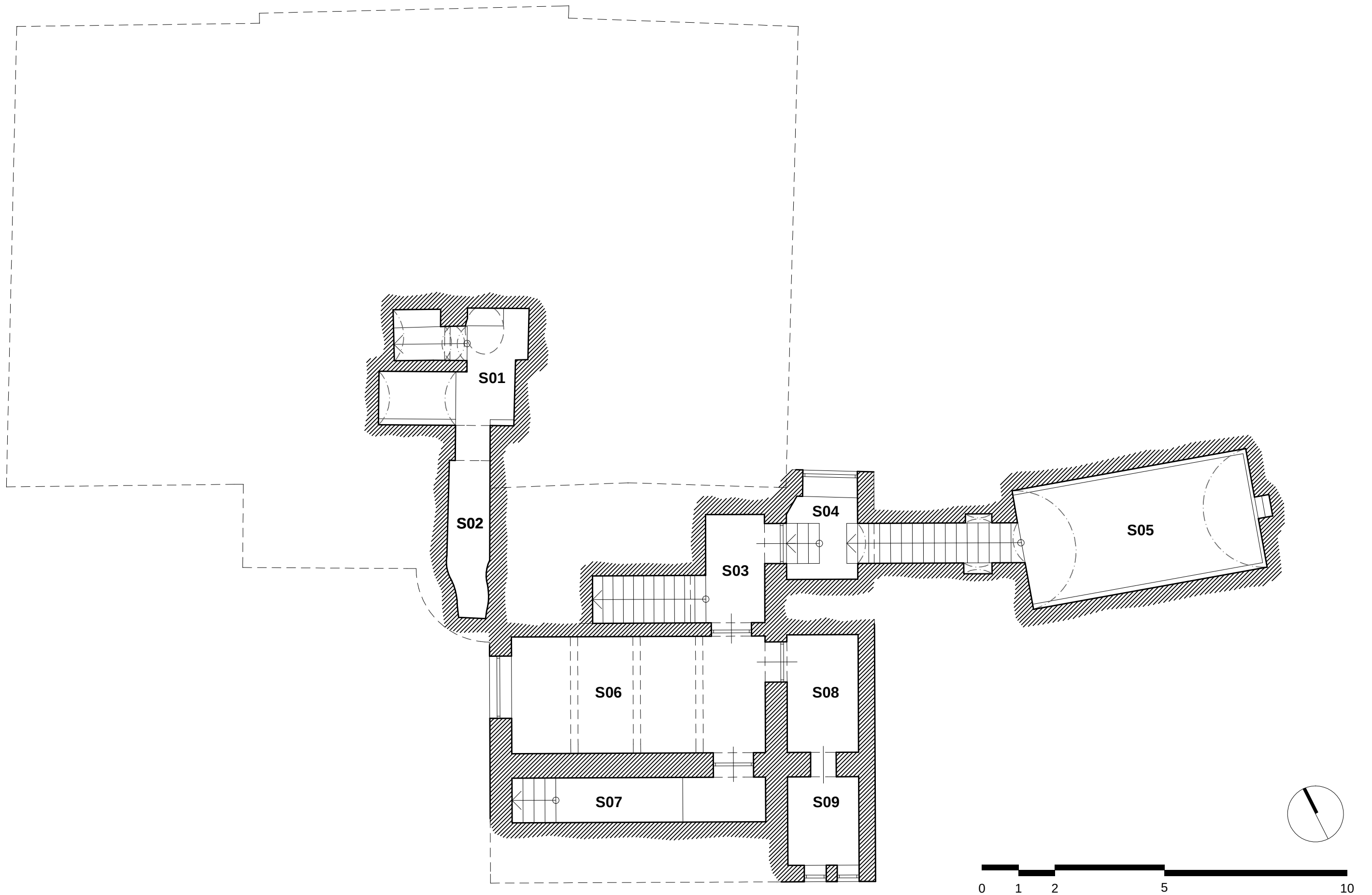
PŮDNÍ PROSTOR A KROV

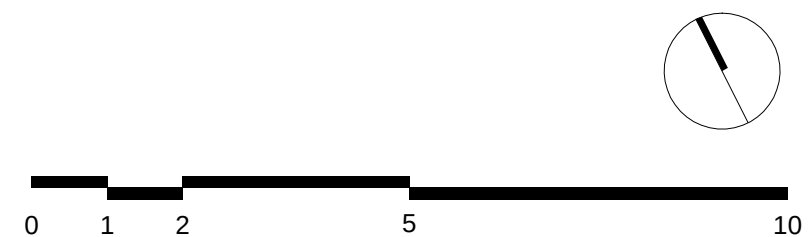
Na půdu vede pokračování hlavního schodiště s dřevěnými stupni z doby vrcholně barokní přestavby, na které navazuje kratší přímé schodiště uzavřené rámovými dveřmi. Podlahu tvoří lepenice. V podlaze probíhá středová vaznice staršího krovu, která byla dendrochronologicky datována do roku 1702. Současný krov valbové střechy je vaznicové konstrukce se stojatou stolicí a pochází z konce 20. let 20. století. Obsahuje ovšem několik druhotně použitých trámů ze staršího krovu nejspíše barokního stáří. Pár dlouhých kleštín je ztužen a vyvěšen prostřednictvím sloupků horních podélných stolic pod vrcholovou vaznicí, které tvoří spolu se vzpěrami, procházejícími od spodních sloupků, a s rozpěrou mezi horními sloupky systém příčného dvojitého věšadla. Celý krov pak dnes kryje keramická prejzová krytina.

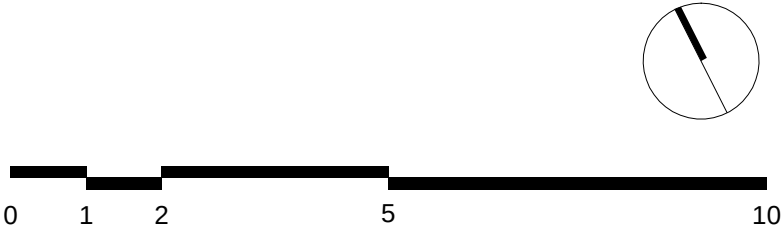
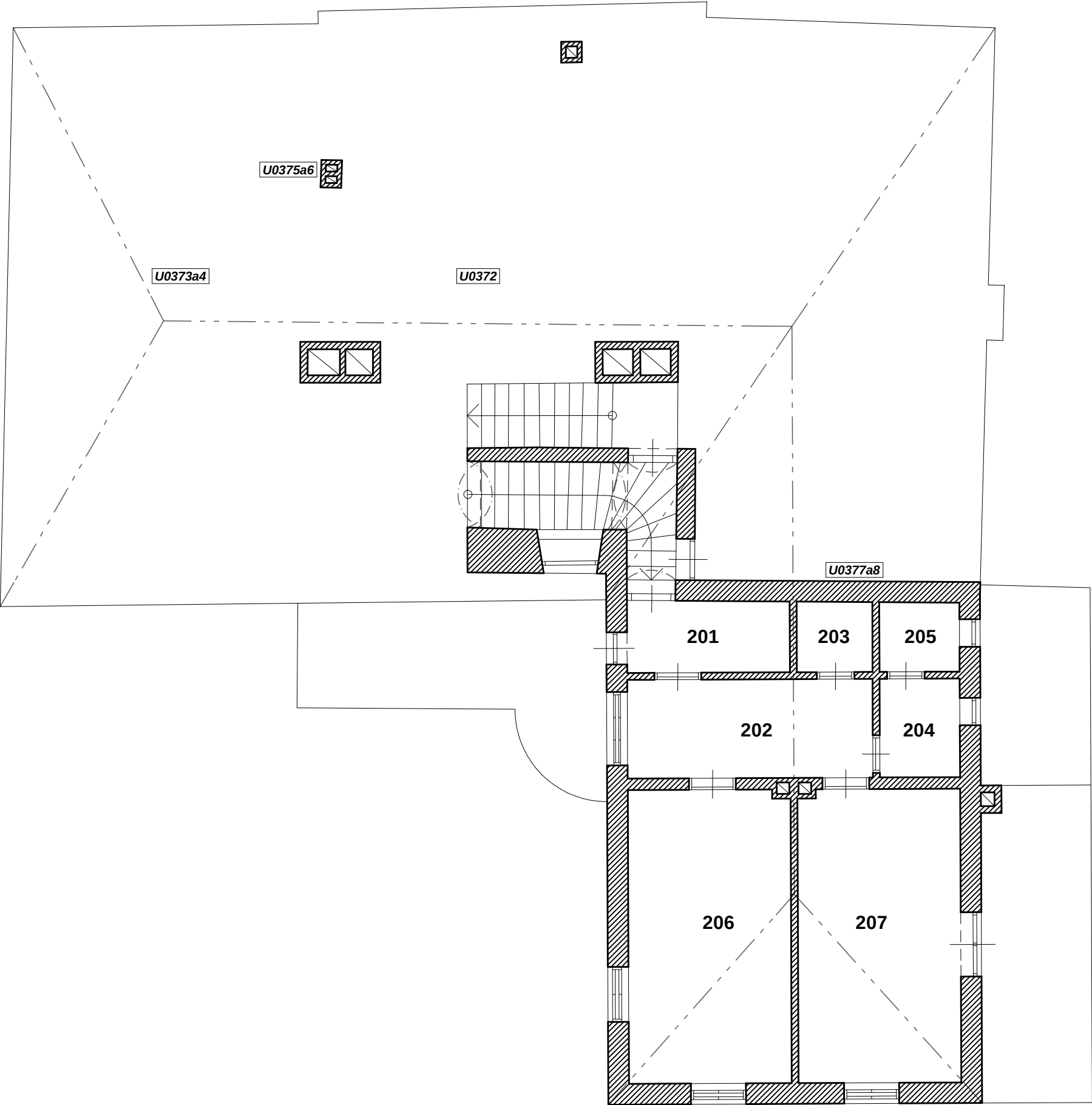

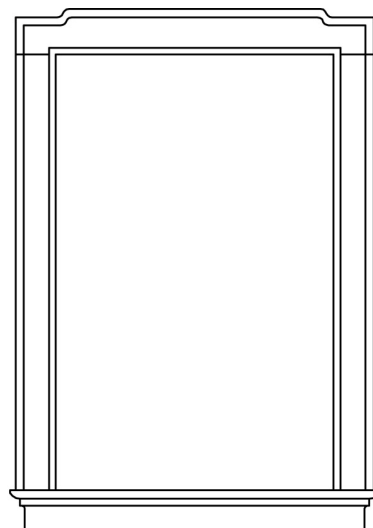
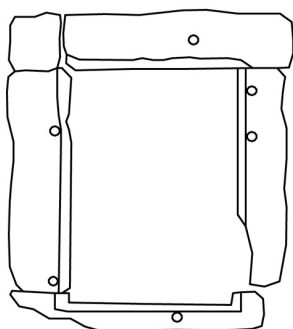
▲ Schéma vývoje hospodářského dvora podle dochovaných historických map. Mapa tereziánského katastru zachycuje nejspíše ještě pozdně renesanční dvůr. Na mapě I. vojenského mapování je již znázorněn dvůr po barokní přestavbě.

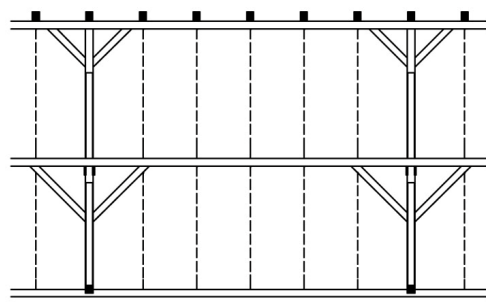
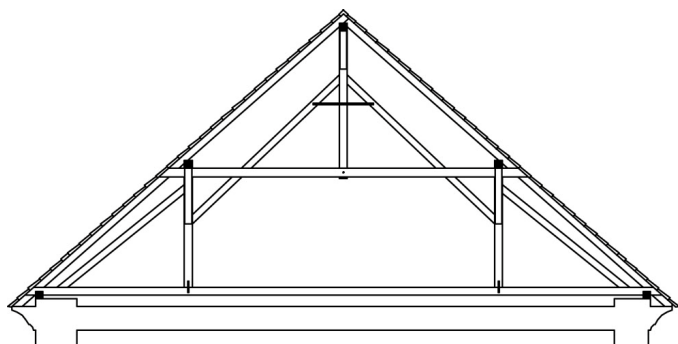

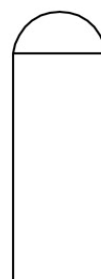

▲ Detaily okenních ostění budovy na západním průčelí severního křídla. Vlevo renesanční kamenné ostění z poloviny 16. století, vpravo vrcholně barokní ostění z 1. poloviny 18. století.

▲ Schéma vazby mladšího krovu severního křídla datovatelného do 20. let 20. století.

▲ Detaily dochovaných okenních a dveřních závěsů v budově tvrze. Zleva bohatě profilovaný závěs nejspíše z konce 19. století v místnosti P09, dále „žaludový“ závěs z 1. poloviny 19. století v místnosti 101, „bambulkový“ závěs z 2. poloviny 19. století v místnosti P08 a zcela vpravo novodobý závěs v místnosti P05.

místnosti. Z popisu se dozvídáme, že se vrchnostenský byt nacházel v patře. Byt tvořily dva pokoje, možná dnešní místnosti 108 a 109, a dvě protilehlé komory. Ty lze snad ztotožnit s místnostmi 113 nebo 114. Obě tyto místnosti byly vybaveny arkýřovým záchodem se šikmým vyústěním na fasádu. Ve stěně dochovaného záchodu si lze dodnes povšimnout drobné niky, která sloužila pro odkládání hygienických potřeb. V popisu je dále uvedena ratejna s pecí, mázhaus, roubená světnice a kuchyně s komorami. Dochovaný popis ovšem není natolik přesný, aby bylo možné původní dispozici spolehlivě rekonstruovat. Pokud by se měly tyto místnosti nacházet v patře, tak by se jednalo v případě ratejny a kuchyně o nepřiléhavé umístění. Vrchnostenský byt a místnost vyhrazená služebnictvu se zpravidla nenacházely ve stejném podlaží. Přesto jsou doloženy i některé výjimky z podobného sociálního prostředí. V patře budovy však nebyly nalezeny žádné doklady jejich existence. Mohly ovšem být smazány pozdější vestavbou barokního schodiště. Nelze ani vyloučit, že původní budova byla větší, než rozsah dochovaných pozdně renesančních konstrukcí. Zmiňovaná ratejna i kuchyně se pak mohla nacházet v této zaniklé části. Zajímavá je také německy psaná poznámka připojená k popisu tvrze, která uvádí, že v prvním poschodí byla většina přiček ze dřeva - doslova „Holzwände“. Patro tak mohlo být mnohem členitější. Popis lze ovšem interpretovat i tak, že během zápisu došlo k jeho přerušení a výčet místností následující vlastní byt se již vztahuje k přízemí. Z popisu se dále dozvídáme o stájích pro koně. Uspořádání terénu klesajícího k potoku by umožňovalo jejich umístění do polozapuštěného suterénu přístupného od východu. Ve výsledku tedy vidíme, že snahou této přestavby bylo vytvořit ze starší tvrze pohodlné a reprezentativní vrchnostenské sídlo s hospodářským provozem. Budovu zřejmě také poznamenaly boje za třicetileté války a její stav byl koncem 17. století, alespoň pokud šlo o střechu a krov, velmi špatný. Její oprava byla možná až za Kateřiny Zuzany Šofmanové z Ještětic, která opět pozvedla upadající hospodářský dvůr. Právě z tohoto období pocházejí pozůstatky staršího krovu dendrochronologicky datované do roku 1702.

VRCHOLNÉ BAROKO

V roce 1726 hospodářský dvůr vyhořel. Rozsah poškození neznáme, nicméně v interiéru budovy bývalé tvrze nebyly stopy požáru nalezeny. Pravděpodobně se požár týkal jen hospodářských budov. Nedlouho po požáru byla budova obnovena a přestavěna do podoby vrcholně barokního zámku. K přestavbě došlo možná už když požárem poškozený dvůr zakoupil Jan Václav Paroubek. Jako pravděpodobnější se však jeví, že rozsáhlá přestavba proběhla až po roce 1739, kdy dvůr přešel do majetku Marie Terezie Savojské a byl připojen k Černokosteckému panství. Po té zde sídlil pouze správce dvora, který ale byl zároveň také púkrabím.

Severní průčelí budovy bylo zvýrazněno přizdáním osového rizalitu. Naopak nově vyzdělá střední část jižního průčelí byla mírně zapuštěna. Dále byly provedeny sjednocující úpravy okenních otvorů. Okna s kamennými podokenními římsami a vykrajovaným překladem lze datovat právě do této doby. Shodné provedení oken lze nalézt i na nedaleké faře v Plaňanech z roku 1730, jejímž autorem je zřejmě zdejší panský stavitel Tomáš Vojtěch Budil. Je tedy možné, že se podílel i na přestavbě tvrze v Bylanech. Okna v rizalitu zřejmě byla, nebo alespoň měla být, opatřena nadokenními římsami. Hlavní vstup se nacházel na jižní straně budovy a původně byl orámovaný kamenným portálem. Druhý vstup by bylo možné očekávat na severu v návaznosti na přilehlou zahradu, ale průzkum to nepotvrdil. Fasády budovy byly opatřeny hladkými omítkami zdobenými tenkou červenou linkou. Interiéry budovy doznaly rovněž výrazných změn. Místnosti P02, P04, P05 a P08 byly zaklenuty cihelnými valenými klenbami s pětibokými výsečemi. Do středu jižního traktu bylo vestavěno nové dvouramenné schodiště. Sousední místnost P05 byla nově vybavena kachlovými kamny, do nichž se přikládalo z prostoru síně. Pravděpodobně se zde nacházela kancelář, která by tak měla vhodnou polohu s výhledem na bránu i hospodářský dvůr. Současná místnost P03 byla nejspíše předělená, dosti možná starší, zdí. V její východní části se nejpozději v této době nacházela černá kuchyně, což dokládají stopy očazení v jihovýchodním koutě této místnosti. Někde v polovině místnosti procházel mandrholec, za

nímž již byla čistá část kuchyně. Z topeniště bylo možné obsluhovat pec umístěnou pod schodišťovou podestou a kamna v sousední místnosti zaklenuté starší pozdně renesanční klenbou. Ta byla přístupná dveřmi z kuchyně a lze se proto domnívat, že mohla sloužit jako světnice kuchaře. Sousední místnost P08 byla využívána jako spižní komora. Dokladem této funkce je dochovaný kovový kruh ve vrcholu klenby. Do reprezentačního patra se vystupovalo po zmíněném schodišti, které ústilo do plochostropé síně. Ze síně byl přístupný střední sál v šíři rizalitu hlavního průčelí, který osvětlovala trojice vysokých oken. Pravděpodobný renesanční dveřní otvor v jižní stěně místnosti byl zaslepen a nejspíše podle dobových zvyklostí využit jako nika pro výstavný kus nábytku. Po obou stranách sálu se pak nacházely dva pokoje s fabionovými stropy, které byly vybaveny kamny. Toto řešení nepochybně vychází ze soudobé zámecké architektury. Je tedy možné, že po jedné straně byl umístěn byt purkrabího a na opačné straně byt jeho manželky, a tedy že se zde uplatnil stejný dispoziční princip jako u panských sídel, jen ve skromnějším provedení. Arkýřový záchod v zadní místnosti za schodištěm byl pravděpodobně v této době zrušen a zazděn. Zachován zůstal pouze záchod v místnosti 113. Byl však doplněn o zděnou šachtu. V budově se rovněž dochoval promyšlený systém vytápění, jenž umožňoval přístup ke kamnům ze síně a ze schodišťové podesty. Chodbička přístupná ze síně si tak vynutila okosení nároží této místnosti. Dispozice vzniklá vrcholně barokní přestavbou byla plně srovnatelná s běžnými soudobými objekty podobného typologického druhu. Při pohledu na dochované barokní plány fary v Plaňanech si lze rovněž povšimnout nápadné shody se zjištěními o budově v Bylanech. Je tedy možné, že jeden stavební projekt byl použit vícekrát.

Situaci po přestavbě zachycuje podrobná mapa hospodářských dvorů Černokosteleckého panství z roku 1812. V mapě je také zakresleno menší obdélné křídlo, které přiléhalo na jihu k hlavní budově. Zde je možné předpokládat další hospodářské prostory nebo stáje. Nelze ani zcela vyloučit, že se jedná o starší pozdně renesanční křídlo, které mohlo být v 18. století pouze přestavěno. Části zdiva tohoto křídla byly nalezeny ve sklepních prostorech pod současným východním křídlem a jejich půdorysný rozsah se shoduje i s mapou dvora. Pravděpodobně s tímto křídlem souvisel také klenutý sklep S05.

S přestavbou v 1. polovině 18. století lze nepochybně spojovat i vznik vrcholně barokního hospodářského dvora jižně od budovy někdejší tvrze, tak jak je zachycen na mapě z roku 1812. Hlavní brána se nacházela na severu v místě dnešního vjezdu a navazovala na obytnou budovu. Dvůr byl průjezdný a druhá brána byla na jihu, kde na ni navazovala cesta, jenž vedla do polí a k blízkému mlýnu. Na severu před obytnou budovou, v místech předpokládaného staršího dvora, se rozkládala čtvercová okrasná zahrada dělená cestami do kříže. V severozápadním rohu areálu byl vystavěn špýchar, jehož severní průčelí je pohledově řešeno podobně jako průčelí bývalé tvrze. Osový rizalit však nebyl členěn skutečnými okny, ale pouze trojicí slepých nik. Spolu s obytnou budovou tak sýpka tvořila symetrickou kompozici při vstupu do dvora. Z ostatních budov barokního hospodářského dvora se do dnešní doby dochovalo zřejmě jen obytné stavení na jižní straně dvora, které ovšem bylo později ještě přestavováno.

KLASICISMUS

Během 19. století byly provedeny pouze drobné přestavby. V první polovině 19. století vznikla, snad v místě staršího předchůdce, klasicistní pec vestavěná pod schodišťovou podestu. Obsluhovaná byla z černé kuchyně ve východní části dnešní místnosti P03. Zároveň byl vybudován sklep S01, který vznikl podkopáním starších zdí.

HISTORISMUS A ÚPRAVY VE 2. POLOVINĚ 19. STOLETÍ

Ve 2. polovině 19. století byly upraveny zejména prostory ve východní části přízemí severního křídla. Klenutá místnost v severovýchodním rohu byla předělena příčkou na osu okenní niky ve východní fasádě a průchod do místnosti P03 byl zazděn. Podobně byla rozdělena i sousední valeně klenutá místnost, z které byla vyčleněna chodba P09. Zřejmě v této době vzniklo i schodiště P10, které po úpravách zpřístupňovalo východní část

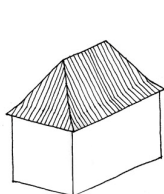
severního křídla a přilehlé východní křídlo neznámého stáří a rozsahu. Toto křídlo bylo v první polovině 19. století asi také částečně přestavěno, neboť jeho půdorys na mapě stabilního katastru se oproti starší mapě z roku 1812 mírně liší. Východní část tvoří samostatný přístavek, který k východnímu nepřiléhá zcela kolmo. Úhel natočení přístavku se zdá být shodný s pootočením osy východního klenutého sklepa. Vzhled budovy po těchto úpravách dokládá fotografie z počátku 20. století. Na fotografii je zachyceno přízemní východní křídlo, které je zčásti zakryté ještě menším přístavkem. Situace se tak s mapou stabilního katastru z roku 1841 vcelku shoduje. Hlavní budova je zastřešena valbovou střechou podobného tvaru jako dnes. Někdy v této době byl také změněn způsob vytápění na systém s tahovými komíny. Koncem 19. století pak byl ještě v hospodářském dvoře vystavěn nový krávin, stáje a stodola.

ÚPRAVY V 1. TŘETINĚ 20. STOLETÍ

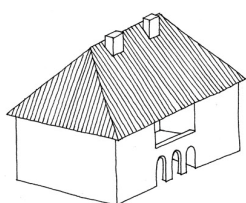
V roce 1928 bylo starší východní křídlo strženo a na jeho místě bylo postaveno současné dvoupatrové, částečně podsklepené, křídlo s malou dřevěnou věžičkou, která vybíhá ze střechy na východní straně. Do kouta mezi oběma křídly bylo vestavěno zádveří s okrouhlou terasou a na východní straně předstupovala patrová pilířová veranda. Celá budova byla zároveň při této přestavbě sjednocena provedením nových omítek a průběžnou historizující korunní římsou. V rámci přestavby byl také zhotoven nový krov valbové střechy krytý taškami značky Kohn & syn - Brno. Mnohé okenní výplně byly vyměněny a nahrazeny za typická dvoudílná okna s oblou klapačkou. Okna stejného provedení byla například ještě nedávno na budově nádraží v nedalekém Českém Brodě. V přízemí nového křídla byla dílna a garáž pro osobní automobil doplněná o montážní jámu. V patrech se nacházely byty. Hlavní reprezentativní místnosti majitelů se nacházely bezesporu v severním křídle, což dokládá ojediněle dochované vybavení. Nacházel se zde patrně i byt majitele. Místnost 114 byla využívána jako kancelář a byla přístupná přímo z bytu i z haly v prvním patře přistavěného křídla. V místnosti P03 byla pravděpodobně vybourána dělicí zeď a prostor byl po zrušení kuchyně opatřen novým rovným stropem. Východní okno bylo přestavěno na dveře doplněné na vnější straně o schody, které vedly do okrasné zahrady. Snad v rámci této přestavby byla na východní fasádě odstraněna záchodová šachta a průchod na záchod byl zazděn. V podobě, jakou ji vtiskla tato poslední celková přestavba, se budova dochovala bez větších změn dodnes.

NOVODOBÉ ÚPRAVY

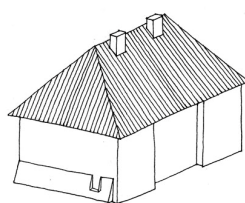
Po znárodnění v roce 1949 byla budova přizpůsobena pro účely zemědělského družstva. Patro severního křídla bylo rozčleněno vestavbou nových příček na jednotlivé byty a v přízemí byla zřízena závodní kuchyně. Zřejmě již v této době se začaly projevovat četné statické poruchy, a proto byly klenby v severozápadní a severovýchodní místnosti staršího křídla podepřeny zděnými pilíři. Těmito úpravami byl stavební vývoj budovy ukončen. Od počátku 90. let 20. století je budova neobydlená a rychle chátrá.

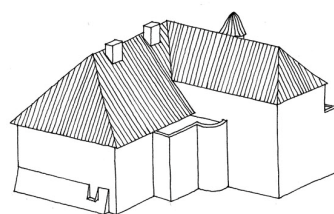
I. stavební fáze
polovina 16. st.

II. stavební fáze
počátek 17. st.

III. stavební fáze
1. polovina 18. st.

V. stavební fáze
1928

▲ Pokus o hmotovou rekonstrukci budovy tvrze podle jednotlivých vývojových fází.

STAVEBNÍ HISTORIE

RENESSANCE

Dle skladby zdiva lze vyloučit existenci starších středověkých konstrukcí a ani archivní prameny tuto možnost nepotvrzují. Nejstarší částí celé dispozice je tak severozápadní úsek severního křídla. Vystavěn byl pravděpodobně v době okolo poloviny 16. století za Pavla Trojana, který sloužil jako svobodný rychtář. Při stavbě byly zřejmě použity i některé starší kamenné prvky, které mohly být využity při zpevnění severozápadního nároží budovy. Půdorysný rozsah původní patrové renesanční tvrze byl podle skladby zdiva pravděpodobně omezen pouze na dnešní místnosti P04 a P03. Nika v místnosti P03 a další zazděný otvor ve východní zdi této místnosti by tak hypoteticky mohly být pozůstatky původních oken. Z této stavební fáze pak již nepochybně pocházejí oba zazděné okenní otvory s kamenným ostěním v západním průčelí. Celková podoba původního raně renesančního vrchnostenského sídla není zcela známá. Budova se svojí půdorysnou velikostí příliš nelišila od venkovského domu, odlišné však bylo její patrové uspořádání. Obytné místnosti lze předpokládat v patře, které mohlo být ještě dále rozčleněno lehkými dřevěnými příčkami, po kterých se nedochovaly žádné stopy.

Nevíme ani, zda byla tvrz opevněna. Pouze z uspořádání terénu severně před budovou lze uvažovat o existenci příkopu, který je však zmiňovaný ještě A. Podlahou v Soupisu památek z roku 1907. Z urbanistického uspořádání jádra vsi je možné usuzovat, že se starší renesanční hospodářský dvůr nacházel severně od budovy tvrze v místech chybějící zástavby a tedy i v opačné poloze, než je tomu nyní. Poslední slovo v jeho lokalizaci ale může mít jedině archeologický průzkum.

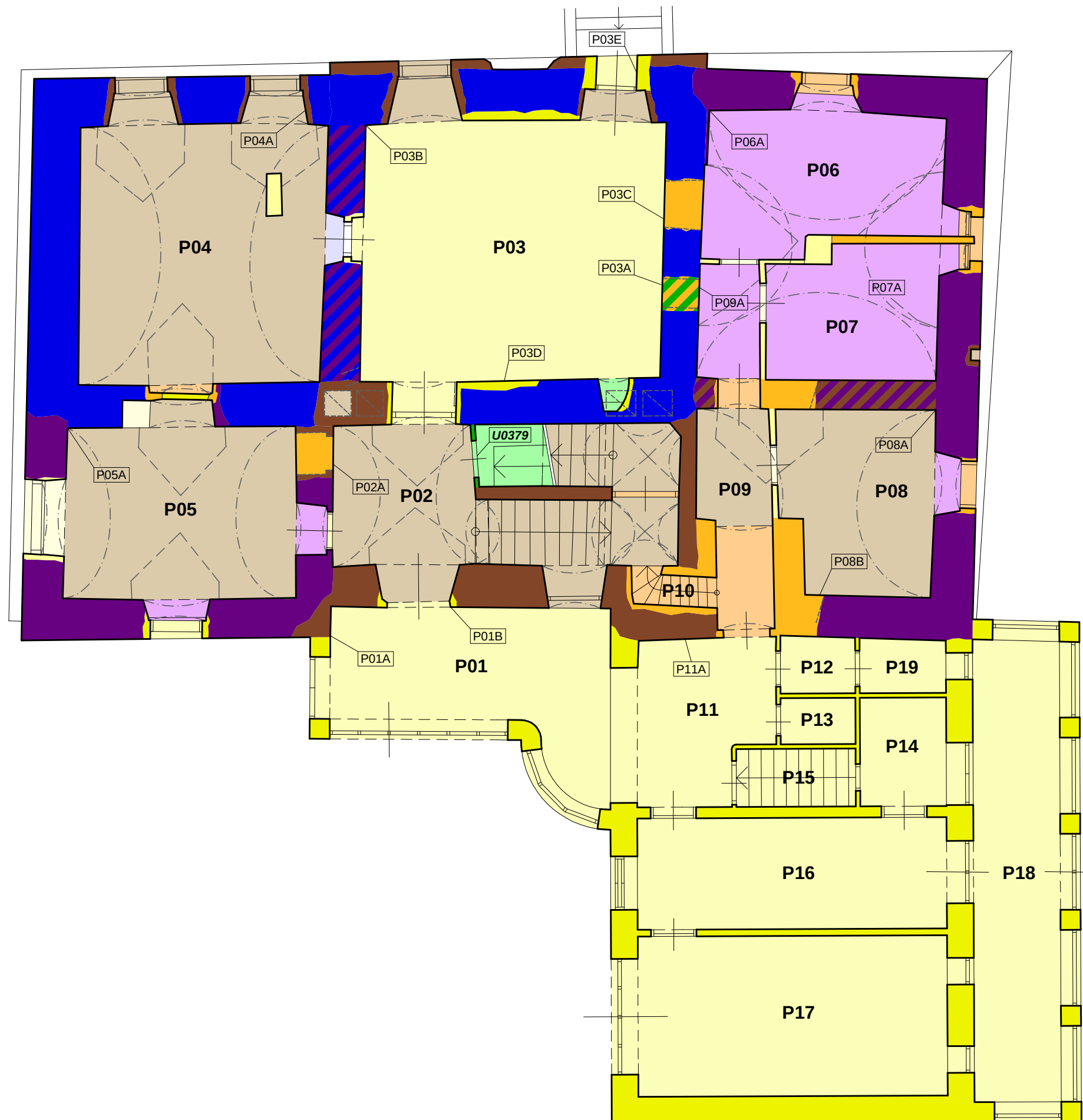
POZDNÍ RENESANCE

Na počátku 17. století za Samuela Trojana byla budova bezpochyby rozšířena a doplněna o jižní trakt. Později k takto rozsáhlým stavebním úpravám nejspíše nemohlo dojít, neboť po smrti Samuela Trojana a chybějícím úřednickým příjmům neměla rodina dostatek prostředků na rozšíření rodového sídla. Zřejmě také v této době došlo k výstavbě nového hospodářského dvora jižně od tvrze. Půdorysné uspořádání pozdně renesančního dvora lze vyčíst z mapy tereziánského katastru z roku 1727, která je zároveň nejstarším dochovaným plánem dvora. Zachycuje stav před nebo krátce po požáru a tedy pravděpodobně ještě před barokní přestavbou. Vstup do tvrze byl zřejmě v návaznosti na dvůr z jihu. Okna na severní fasádě byla opatřena pečlivě kamenicky zpracovanými kamennými ostěními, jak dokládají jejich fragmenty druhotně zazděné v okenních nikách. Jejich provedení tak jistě odráželo společenské postavení majitele tvrze. Severovýchodní nároží původní budovy bylo ubouráno a nárožní kvádry byly vyjmuty ze zdiva. Při dostavbě dvou východních místností pak byly použity na zpevnění nového nároží, ovšem již ne s takovou pečlivostí. Místnost v severovýchodním rohu půdorysu byla sklenuta těžkou valenou klenbou s výsečemi a snad již v této době byla vytápěná kamny umístěnými do jihozápadního kouta, do kterých se přikládalo ze sousední místnosti. Je možné, že jako pravděpodobně jediná vytápěná místnost v přízemí sloužila jako kancelář. O účelu ostatních místností přízemí v této době více nevíme. Schodiště do patra lze ale předpokládat někde v dnešní místnosti P03, kde se snad mohla nacházet i kuchyně. S jistou mírou pravděpodobnosti se lze domnívat, že v místech pozdějšího barokního schodiště stávala arkáda, nebo pavlač, která je zmiňovaná i v popisu z roku 1670. Během požáru mohla snadno podlehnout zkáze a proto právě sem bylo vestavěno schodiště. Vzhledem ke kvalitě okenních ostění a působení stavebníka na nedalekém zámku v Kostelci nad Černými Lesy to není zcela vyloučené. Starší renesanční okna v patře západní fasády byla v této době nepochybně zazděna a nahrazena dvěma většími okny v severní fasádě.

Bližší poznatky o dispozici vzniklé touto pozdně renesanční přestavbou průzkum nepřinesl. Určitou představu nám ale dává výše zmíněný dobový popis budovy. Tvrz patrně obsahovala zdvojenou trojdílnou dispozici s centrální síní, z které byly přístupné jednotlivé

STAVEBNĚ HISTORICKÝ VÝVOJ

PŮDORYS PŘÍZEMÍ M 1:100

LEGENDA:

KONSTRUKCE PROSTOR

	renesance (polovina 16. století) - <i>Pavel Trojan</i>
	pozdní renesance (počátek 17. století) - <i>Samuel Trojan</i>
	vrcholné baroko (30. léta 18. století) - <i>Marie Terezie Savojská</i>
	klasicismus
	polovina 19. století
	počátek 20. století - <i>Antonín Formánek</i>
	novodobé

Hypotetické konstrukce značeny šrafovaně.

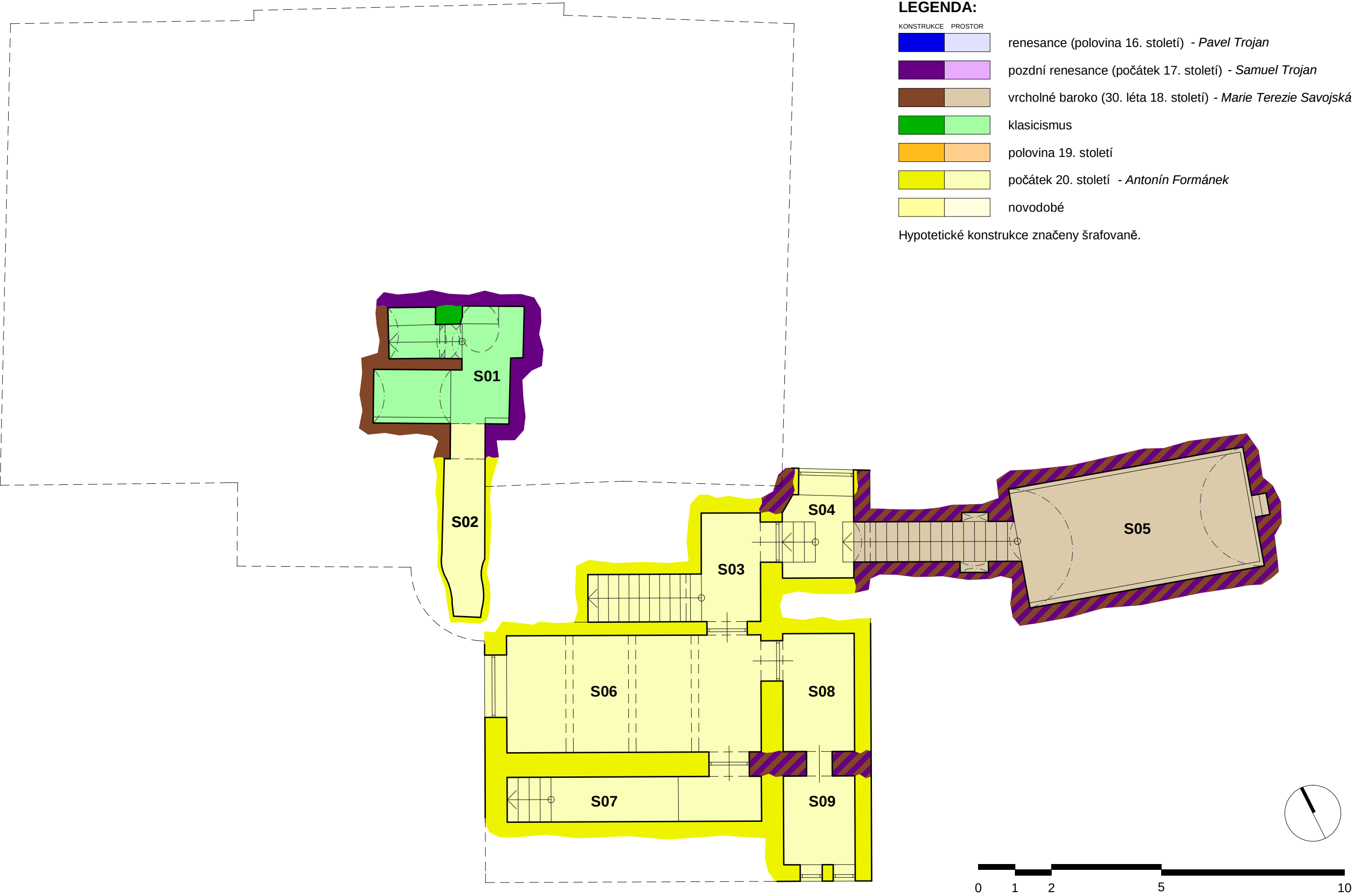
STAVEBNĚ HISTORICKÝ VÝVOJ

PŮDORYS SKLEPŮ M 1:100

LEGENDA:

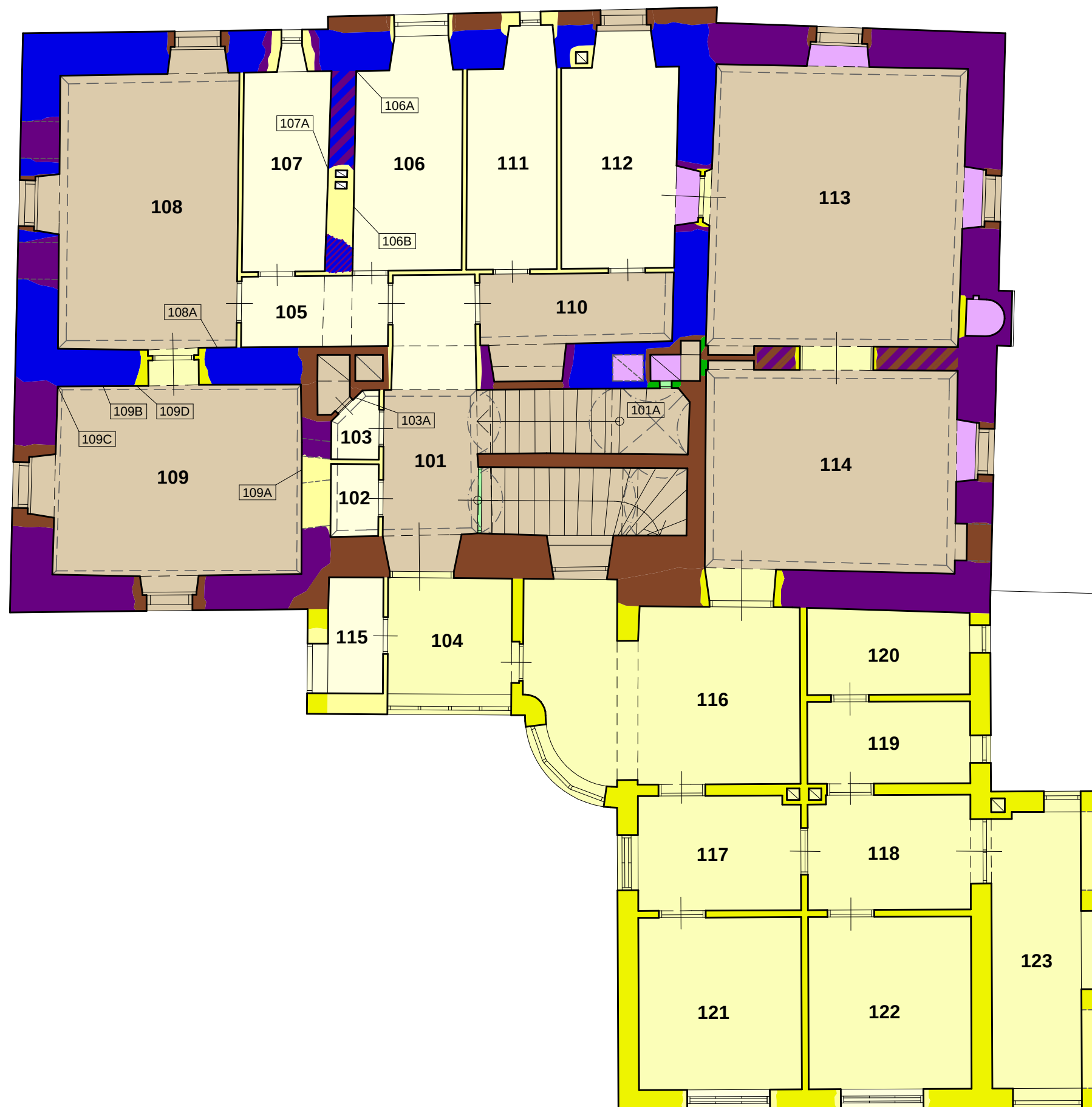
KONSTRUKCE	PROSTOR	
		renesance (polovina 16. století) - <i>Pavel Trojan</i>
		pozdní renesance (počátek 17. století) - <i>Samuel Trojan</i>
		vrcholné baroko (30. léta 18. století) - <i>Marie Terezie Savojská</i>
		klasicismus
		polovina 19. století
		počátek 20. století - <i>Antonín Formánek</i>
		novodobé

Hypotetické konstrukce značeny šrafovaně.

STAVEBNĚ HISTORICKÝ VÝVOJ

PŪDORYS 1. PATRA M 1:100

LEGENDA:

KONSTRUKCE PROSTOR

renesance (polovina 16. století) - *Pavel Trojan*

pozdní renesance (počátek 17. století) - *Samuel Trojan*

vrcholné baroko (30. léta 18. století) - Marie Terezie Savojská

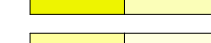
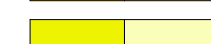
klasicismus

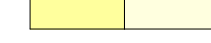
polovina 19. století

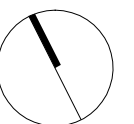
počátek 20. století - *Antonín Formánek*

novodobé

Hypotetické konstrukce značeny šrafovaně.

STAVEBNĚ HISTORICKÝ VÝVOJ

PŮDORYS 2. PATRA A KROVU M 1:100

LEGENDA:

KONSTRUKCE PROSTOR

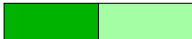
renesance (polovina 16. století) - *Pavel Trojan*

pozdní renesance (počátek 17. století) - *Samuel Trojan*

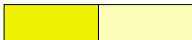
vrcholné baroko (30. léta 18. století) - *Marie Terezie Savojská*

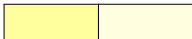
klasicismus

polovina 19. století

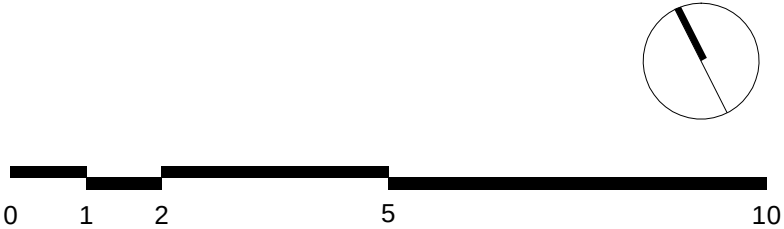
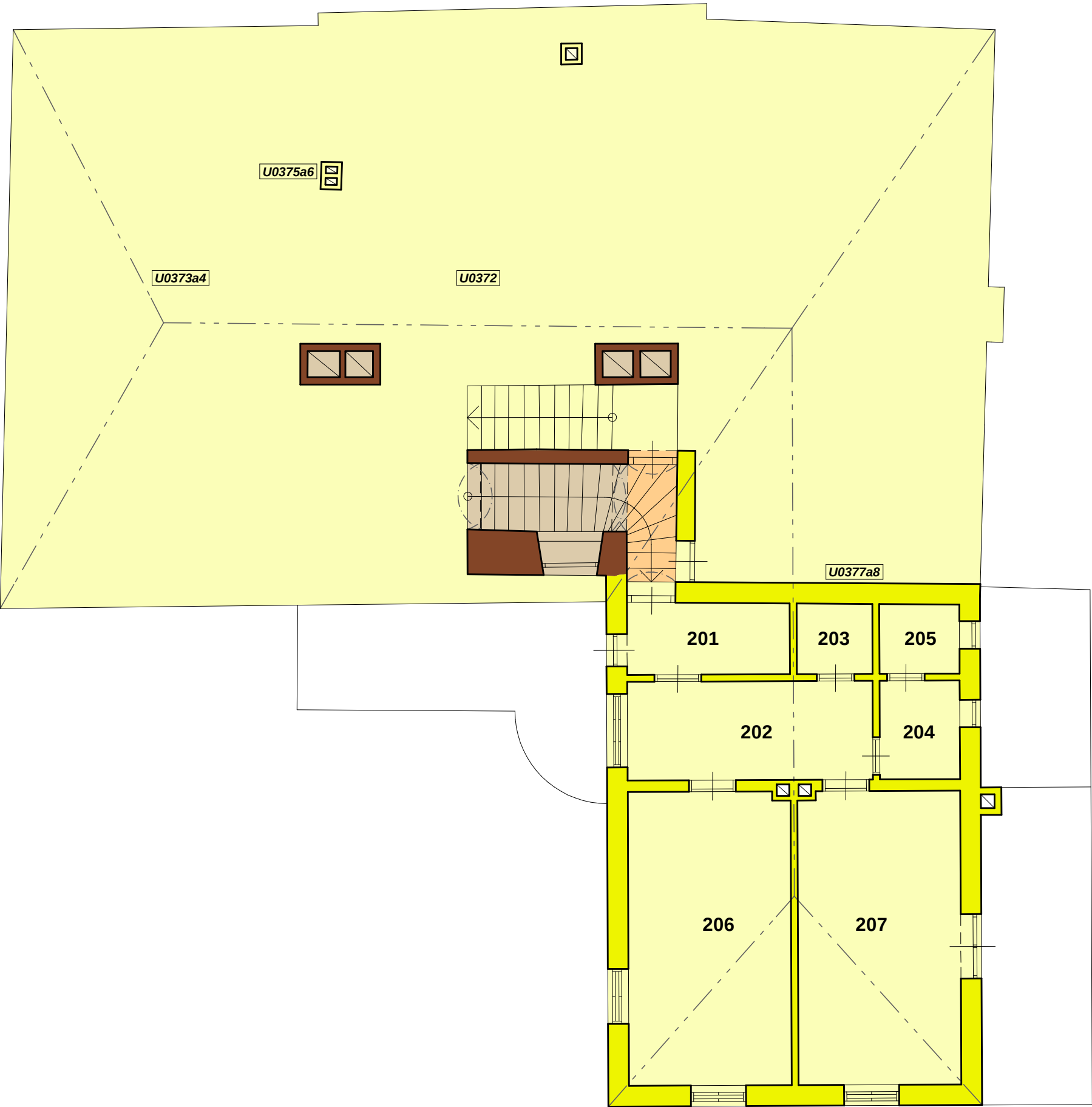

počátek 20. století - *Antonín Formánek*

novodobé

Hypotetické konstrukce značeny šrafovaně.

ZHODNOCENÍ

Budova vrchnostenského sídla v Bylanech je jedním z mnoha příkladů přežívání dispozice i formy tvrze hluboko do 17. století. Dosud existující nejstarší zděné jádro budovy bylo vystavěno v polovině 16. století. Brzy po svém založení byla budova na počátku 17. století rozšířena na rodové sídlo Trojanů z Bylan a Rossfeldu. Současný stav budovy neumožňuje zcela rozpoznat dispozice těchto starších fází. Dochovaný popis z roku 1670 je však přesto velmi zajímavý pro poznání způsobu bydlení nižší šlechty v pobělohorském období. Pravděpodobně se zde uplatnilo tradiční, životaschopné a různě obohacené schéma trojdílné dispozice. Před polovinou 18. století byl objekt poškozený požárem přestavěn do podoby vrcholně barokního sídla správce hospodářského dvora, které se v případě severního křídla v hrubých obrysech dochovalo dodnes. Ve 2. polovině 19. století a především začátkem 20. století byla budova opět přestavěna a doplněna o východní křídlo.

Význam budovy tedy spočívá zvláště v dokladu přežívání dispozičních principů feudálních tvrzí. Zároveň se také ve starším jádru budovy z počátku 17. století odráží náhlý sociální vzestup stavebníka, jehož snahou bylo si z omezených prostředků zajistit výstavnější a dostatečně reprezentativní sídlo. V urbanistických souvislostech je zajímavé zapojení budovy do kontextu původně gotického, dnes barokně přestavěného kostela sv. Bartoloměje, kde jsou také pochováni její tehdejší majitelé. Vrcholně barokní přestavba dokládá stavební činnost majitelů Černokosteleckého panství. Architektura budovy vykazuje charakteristické znaky staveb iniciovaných majiteli panství v tomto regionu, jejichž autorem by mohl být místní stavitel Tomáš Vojtěch Budil. Ve škále hodnot tak jistě zaujme symetrická kompozice tvořená průčelím sýpky a obytné budovy, které jsou pozůstatkem hospodářského dvora z 1. poloviny 18. století. Cenné jsou i interiéry a dispozice budovy vzniklé touto přestavbou, která je již oproti předchozím stavebním fázím lépe čitelná. V kontextu soudobých typologicky obdobných budov lze říci, že jde o vcelku běžné prostorové řešení. Pozornost si ale zaslouhuje i přístavba z konce 20. let 20. století, v které se odráží životní styl majetných hospodářů v období první republiky. Budova tak dokumentuje funkční a stavební proměnu obytného stavení hospodářského dvora od renesanční tvrze k pohodlné prvorepublikové „vile“.

Přestože to její stále více zoufalý stav příliš nenapovídá, je budova ve svém souhrnu zajímavou a malebnou památkou obytné architektury, jejíž význam a kvality přesahují rámec obce, v které se nachází a nepochybně si tak zaslouží odpovídající péči.

HODNOTNÉ PRVKY A DETAILS

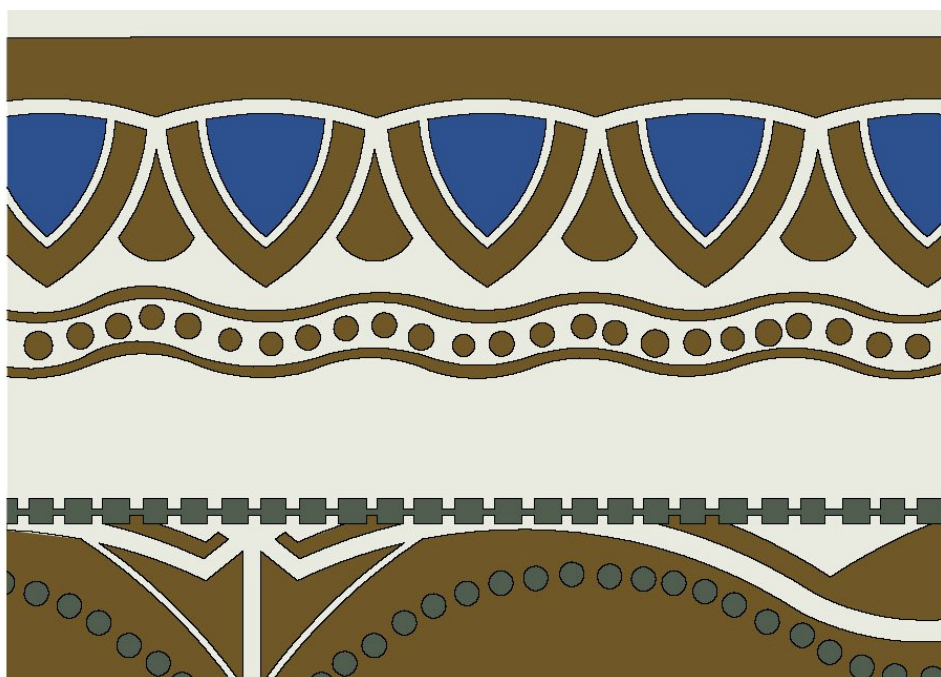
Pořadí položek v seznamu nevyjadřuje jejich důležitost.

EXTERIÉR

- historická dispozice severního křídla budovy
- tvar střechy se staršími komíny u hřebene
- zazděná kamenná ostění raně renesančních oken v západním průčelí
- kamenná ostění vrcholně barokních oken
- historické omítky na průčelích, zejména na severním průčelí
- charakter přístavby východního křídla z 1. třetiny 20. století

INTERIÉR

- valeně klenutý sklep S05
- dvouramenné barokní schodiště
- podlahy se širokými prkny v patře
- historické interiérové omítky a výmalby
- místa pro obsluhu nepřímo vytápěných kamen včetně kamenného ostění
- zbytek klasicistní pece pod schodišťovou podestou
- renesanční arkýřový záchod na východní fasádě
- pozdně renesanční a vrcholně barokní klenby
- stropní fabiony
- barokní dveře s plochým klíčovým štítkem a madlem v místnosti P02
- profilovaná zárubeň dveří včetně závěsů z 19. století v chodbě P09
- dřevěná okenní výplň se závěsy z 2. poloviny 19. století v místnosti P08
- dveře se závěsy z 2. poloviny 19. století na schodišťové podestě
- výsuvná okna z 1. třetiny 20. století na verandě 118
- dřevěná vestavná skříň z 1. třetiny 20. století v místnosti 114

▲ Detail barevné šablonové výmalby z 2. poloviny 19. století na stěnách místnosti P08

ARCHITEKTONICKÉ A PAMÁTKOVÉ ZÁVADY

Pořadí položek v seznamu nevyjadřuje jejich důležitost.

EXTERIÉR

- celkový velmi špatný technický stav budovy, které hrozí zřícení
- stav budov v areálu hospodářského dvora
- kolny při jižní fasádě východního křídla
- množství trvalé náletové zeleně okolo budovy, zejména pak podél severního a východního průčelí
- nevhodná novodobá okna v severní a trojdílné okno v západní fasádě severního křídla
- narušení historických povrchů
- novodobé stavební detaily a úpravy povrchů

INTERIÉR

- celkový špatný technický stav budovy stropních konstrukcí a některých kleneb
- nevhodné přepažení klenutých místností novodobými příčkami v místnostech P06, P07, P08 a P09
- nevhodné přepažení některých větších plochostropých místností s fabionovým stropem novodobými příčkami (zejména místnosti 105, 107, 108)
- zděný pilíř v místnosti P04

PRAMENY A LITERATURA

PRAMENY

Hausarchiv der regierenden Fürsten zu Liechtenstein (HALW) Wien – Herrschaften
Herrschaften, kt. 684.

Národní archiv (NA) Praha – Tereziánský katastr
Tereziánský katastr z roku 1714, inv. č. 1501, č. 34. lit. A.

Národní archiv (NA) Praha – Stará manipulace
Stará Manipulace, sign. T 87.

Státní oblastní archiv (SOA) Praha – Velkostatek Kostelec nad Černými lesy
Gruntovní kniha (1558-1572), i.č. 3142, k.č. 1920.
Gruntovní kniha Klučovské rychty (1606-1640), i.č. 3144, k.č. 1916, fol. 309.
Gruntovní kniha Klučovské rychty (1606-1640), i.č. 3144, k.č. 1916, fol. 313.
Gruntovní kniha Klučovské rychty (1606-1640), i.č. 3144, k.č. 1916, fol. 319 p.v.
Gruntovní kniha Klučovské rychty (1606-1640), i.č. 3144, k.č. 1916, fol. 320.
Gruntovní kniha Klučovské rychty (1606-1640), i.č. 3144, k.č. 1916, fol. 336 p.v.

Státní oblastní archiv (SOA) Praha – Sbírka matrik
Fara Plaňany, č. 3.

Státní okresní archiv Kolín (SOKA) Kolín – Zlatý urbář panství Černokosteleckého
Zlatý urbář panství Černokosteleckého v přepisu J. Miškovského, bez sign., fol. 504-515.

Archiv obce Chrástany
Pamětní kniha obce Bylan (1924-1978).

IKONOGRRAFIE

Fotografie tvrze od východu z počátku 20. století, výřez z pohlednice Bylan, soukromá sbírka.

Fotografie tvrze od východu z roku 1937, soukromá sbírka.

MAPY

Mapa tereziánského katastru, měřítko neuvedeno, 1727, Fürstlichen Sammlungen Art Service GmbH & Co OG, Hausarchiv der regierenden Fürsten von Liechtenstein, Wien.

Mapa dvora v Bylanech, 1:2280, 1812, Státní oblastní archiv (SOA) Praha, Velkostatek Kostelec nad Černými lesy, inv. č. 3000.

Indikační skica stabilního katastru, 1:2880, 1841, Ústřední archiv zeměměřictví a katastru Praha, Národní archiv Praha. Stabilní katastr, indikační skici a císařské otisky online. Archivní mapy. <http://archivnimapy.cuzk.cz>

Císařský povinný otisk stabilního katastru, 1:2880, 1841, Ústřední archiv zeměměřictví a katastru Praha, Národní archiv Praha. Stabilní katastr, indikační skici a císařské otisky online. Archivní mapy. <http://archivnimapy.cuzk.cz>

Mapa I. vojenského mapování, 1:28.800, 1764-1768, Ústřední archiv zeměměřictví a katastru Praha (© 1st Military Survey, Section No. 109, Austrian State Archive / Military Archive, Vienna, © Laboratoř geoinformatiky Univerzita J.E. Purkyně - <http://www.geolab.cz>, © Ministerstvo životního prostředí ČR - <http://www.env.cz>). <http://oldmaps.geolab.cz>

Mapa II. vojenského mapování, 1:28.800, 1836-1852, Ústřední archiv zeměměřictví a katastru Praha (© 2nd Military Survey, Section No. O 8 IV, Austrian State Archive /

Military Archive, Vienna, © Laboratoř geoinformatiky Univerzita J.E. Purkyně - <http://www.geolab.cz>, © Ministerstvo životního prostředí ČR - <http://www.env.cz>.
<http://oldmaps.geolab.cz>

Mapa III. vojenského mapování, 1:25.000, 1877-1880, Ústřední archiv zeměměřictví a katastru Praha (© digitalizace AOPK ČR, © Laboratoř geoinformatiky Univerzita J.E. Purkyně - <http://www.geolab.cz>, © Ministerstvo životního prostředí ČR - <http://www.env.cz>). <http://oldmaps.geolab.cz>

LITERATURA

Kolektiv: Encyklopedie českých tvrzí – 1. díl (A-J). Praha 1997, s. 59.

Kroupa, Pavel – Rykl, Michael: Práce muzea v Kolíně 4. Tři feudální sídla na Kolínsku. Kolín 1987, s. 158-162.

Podlaha, Antonín: Soupis památek historických a uměleckých v království Českém - Politický okres českobrodský. Praha 1907, s. 39.

Žižka, Jan: K podobě hospodářských dvorů na bývalých lichtenštejnských panstvích ve středních Čechách. Památky středních Čech 1998/1. Praha 1998, s. 1-35.

Mrvík, Vladimír Jakub: Nižší šlechta na Černokostelecku v raném novověku – diplomová práce. Rukopis uložen na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, 2009.

FOTODOKUMENTACE

▲ Celkový pohled na budovu bývalé tvrze z prostoru hospodářského dvora.

▲ Pohled na západní fasádu budovy.

▲ Detail západní fasády severního křídla se zazděnými raně renesančními okny a vysokými vrcholně barokními okny s kamenným parapetem a nadpražím, vpravo nárožní armatura staršího jádra a dále pozdně renesanční přístavba jižního traktu provedená z odlišného lomového kamene, nahoře jednotící profilovaná římsa pravděpodobně vrcholně barokního stáří, dole pozůstatky pekované bílené omítky.

▲ Pohled na východní fasádu s arkýřovým záchodem a torzem záchodové šachty.

▲ Pohled na severní fasádu akcentovanou osovým rizalitem.

▲ Detail vstupních dveří s oblou klapačkou z 20. let 20. století.

▲ Pohled na niku vstupních dveří do síně, v které byl kdysi osazen barokní portál.

▲ Síň P02 zaklenutá stlačenou valenou klenbou s pětibokými výsečemi.

▲ Pohled na jižní stěnu schodiště s průchodem na spojovací schodiště P10.

▲ Mezpodesta barokního schodiště s vymetacím otvorem komína.

▲ Barokní dveře s plochým klíčovým štítkem v místnosti P02.

▲ Otvor pro obsluhu kamen v místnosti P02 s kamenným ostěním.

▲ Plochostropá místnost P03 se zazděným průchodem a otvorem pro odvod kouře z kamen. Vpravo v prostoru bývalé černé kuchyně nika, která je pozůstatkem otvoru do pece.

▲ Klasicistní pec vestavěná pod barokní schodišťovou podestu.

▲ Valeně klenutý sklep S05 neznámého stáří.

▲ Místnost P04 zaklenutá barokní valenou klenbou s pětibokými výsečemi.

▲ Místnost P05 zaklenutá barokní valenou klenbou.

▲ Místnost P06 s renesanční klenbou.

▲ Místnost P07 s renesanční klenbou.

▲ Místnost P08 zaklenutá barokní klenbou. Na stěnách výmalba z 2. poloviny 19. století.

▲ Detail dveří mezi P09 a P11.

▲ Spojovací schodiště P10.

▲ Místnost 108 v patře severozápadního nároží severního křídla.

▲ Místnost 109 s průchodem do 108. V rohu otvor pro připojení kachlových kamen.

▲ Dvířka pro obsluhu kamen v místnosti 103 lemovaná kamenným ostěním.

▲ Přezděná nika pro umístění kachlových kamen v místnosti 113.

▲ Místnost 113 se zazděným průchodem na arkýřový záchod v rohu místnosti.

▲ Místnost 114 s novodobou skříní částečně vestavěnou do niky záchodu.

▲ Průhled druhým patrem východního křídla přistavěného ve 20. letech 20. století.

▲ Pohled do místnosti 206 ve východním křídle postaveném ve 20. letech 20. století.

▲ Pohled do novodobého krovu vaznicové konstrukce nad severním křídlem.

▲ Severní fasáda barokní sýpky s osovým rizalitem a slepými okny.

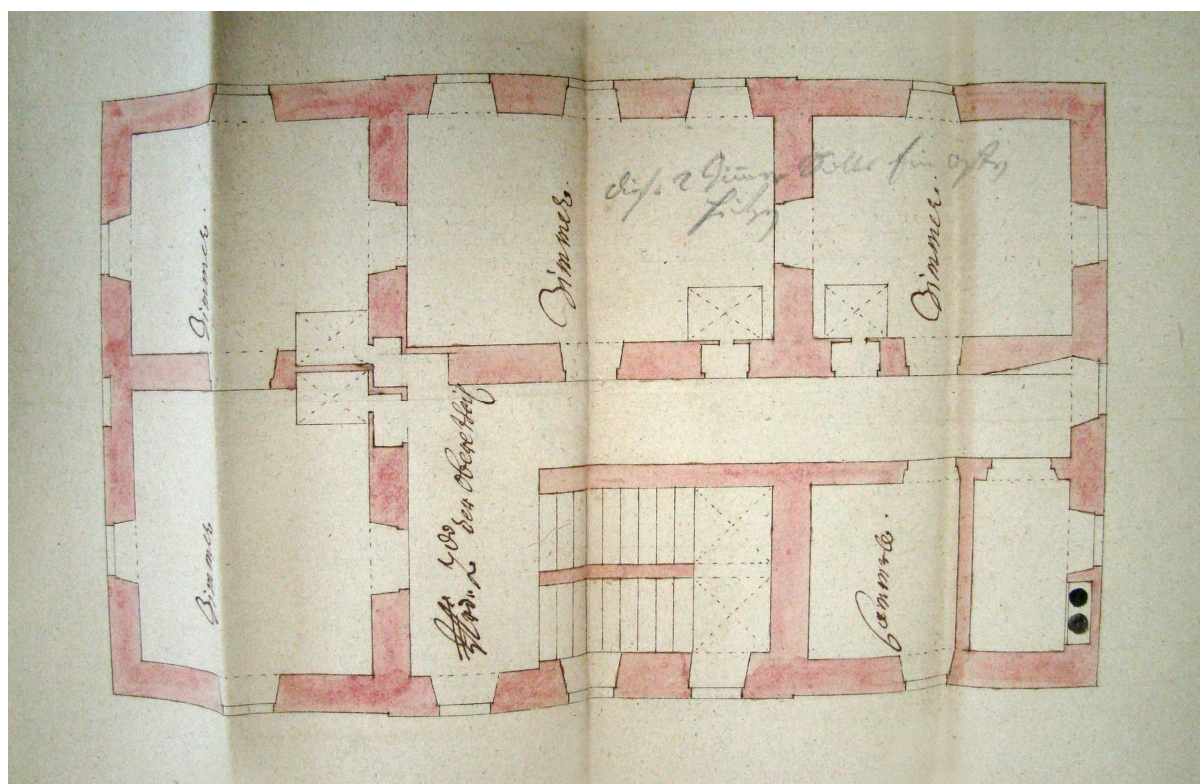
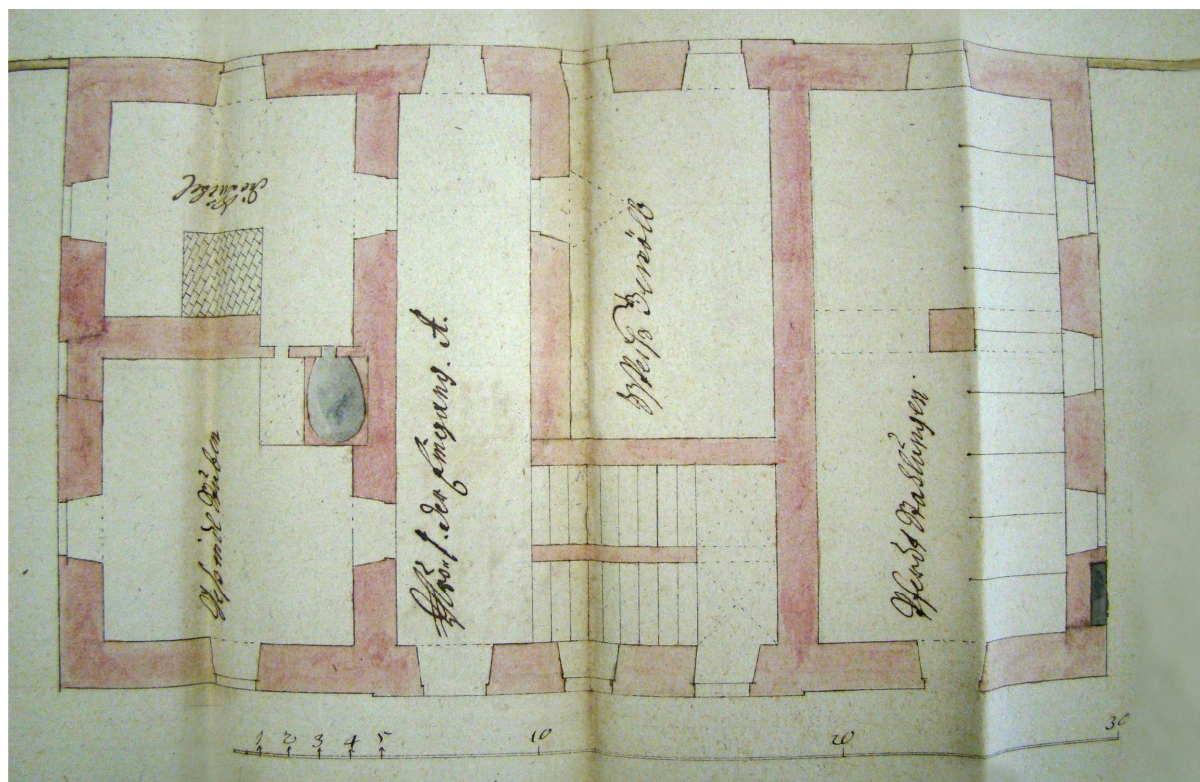

▲ Detail sýpkového okna s dřevěným trámkovým ostěním a vlnkovitou mříží.

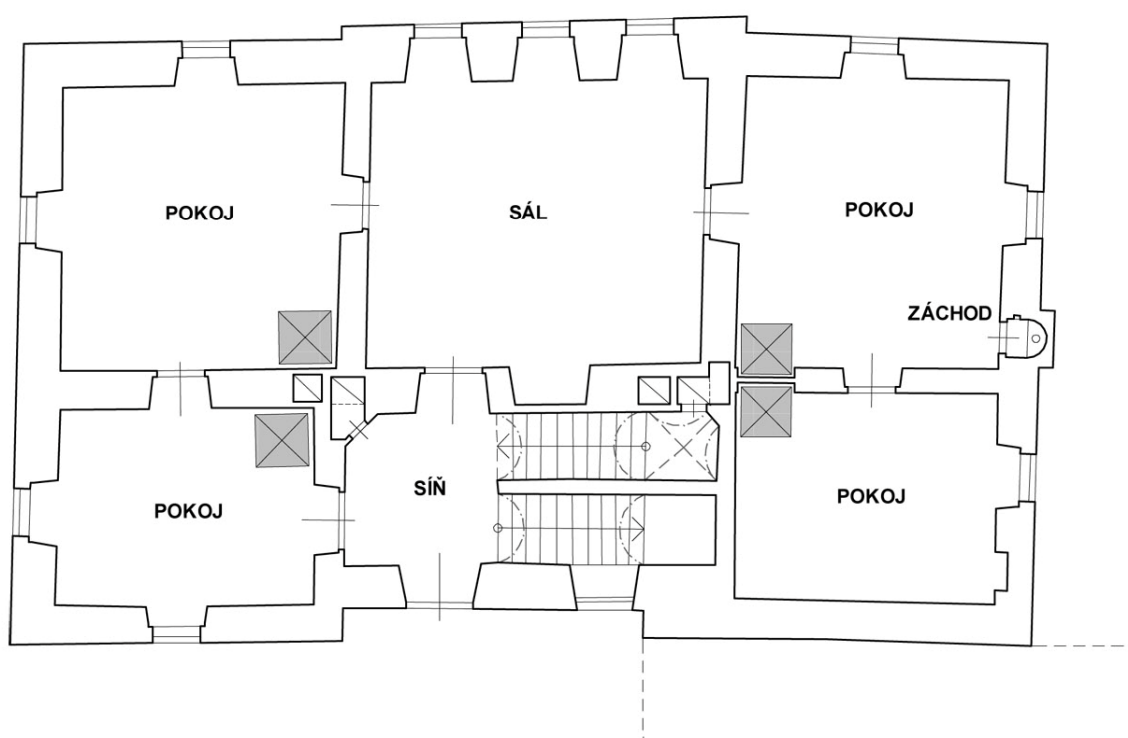
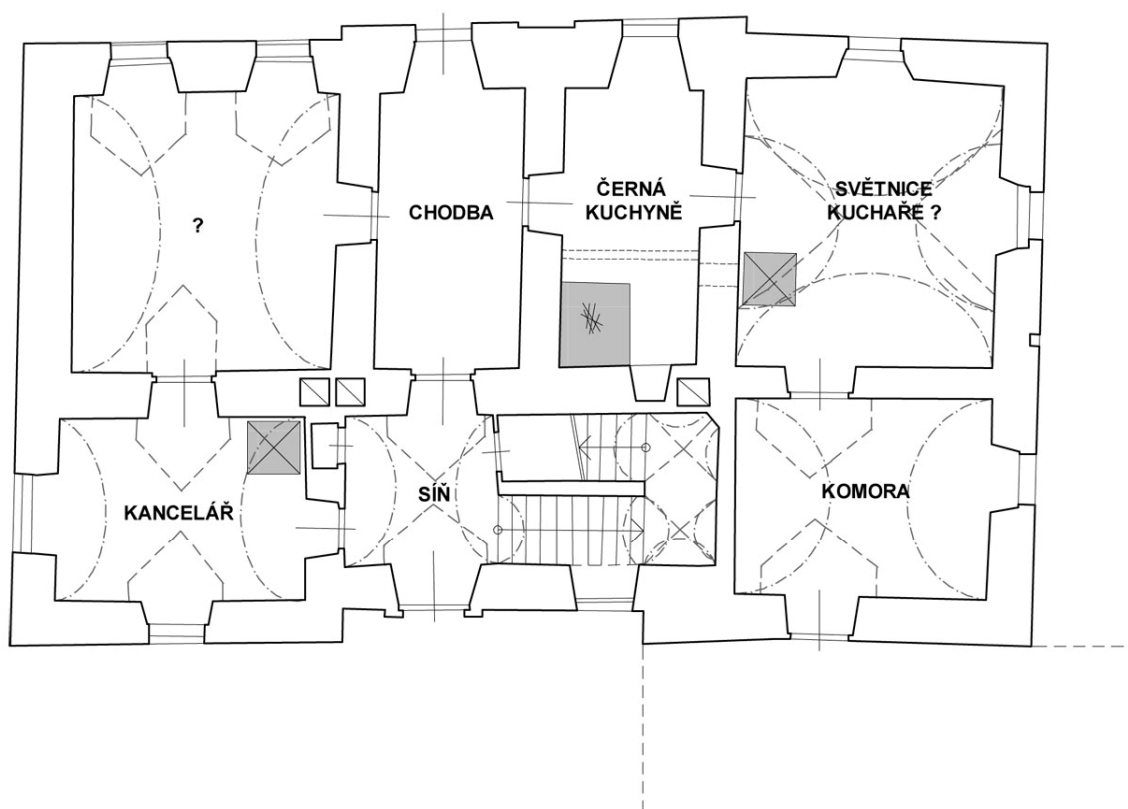

▲ Pohled na čelní fasádu nedaleké fary v Plaňanech.

PŘÍLOHY

- ▲ Půdorysy přízemí a patra fary v Plaňanech, které vykazují nápadnou shodu s dispozicí tvrze v Bylanech po vrcholně barokní přestavbě. V přízemí uprostřed síň, vlevo pokoj pro služebnictvo, vedle kuchyně, naproti spíž a vpravo stáj. V patře síň, pokoje a komora.

- ▲ Pokus o rekonstrukci dispozičního uspořádání bylanské tvrze po přestavbě na sídlo správce dvora v první polovině 18. století.

objednal				kraj / okres				nadmořská výška			
adresa				obec		Bylany		zeměpisná šířka			
telefon				ulice (orientační číslo)				zeměpisná délka			
e-mail				číslo popisné		15		zpracoval		Kyncl T.	
datum odběru		26. 11. 2012		objekt		dům		datoval		Kyncl T.	

čís.	způsob oprac.	značka	tloušťka cm	délka cm	WK	konstrukce	popis prvku	poznámka	číslo vzorku	dřevina	počet letok. běl	datum skácení
19					N	krov	prahová vaznice střední stolice staršího krovu - 2. trám od Z		U0372	jedle	40	1668+
20					N	krov	prahová vaznice střední stolice staršího krovu - 1. trám od Z		U0373a4	jedle	60	1786+
21					A	strop patra	podlahový trám podkroví u Z komína (asi vazný trám staršího krovu)		U0375a6	jedle	55	1702/03
22					N	krov	druhotně použitý trám u J přístavby		U0377a8	jedle	57	1675+
23					A	stup do sklepa	trám v podlaže vstupu ze síně		U0379	jedle	51	1831/32
24					N	hospodářská část - ratejna	záklonový strop - 2. trám od Z		U0380	jedle	79 15	1877+
25					A	hospodářská část - ratejna	záklonový strop - 1. trám od Z	řez	U0381	smrk	60	1877/78
26						U0372+75+77+78				jedle	84	1702

▲ Tabulka dendrochronologické analýzy vzorků dřevěných prvků odebraných v budově tvrze a přilehlých hospodářských objektech (zpracoval Ing. Tomáš Kyncl).